Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера дены ◆ ЕРА, 17 август, 1972 шу. ◆ № 99 (5205) Мах 2 кап.

«ВЕНЕРА-8» ЯХА ПЛАНЕТАШТА ЮКЪЕ ЛЕЛА АВТОМАТИЧЕСКИ СТАНЦИ ХЬАЕЧА, УРАГlЙОХИЙТАЧА, ЦУННА НАЬКЪА ЛОСТАМ ТЕЛАЧА А IОХОАЕЧА А ДАКЪА ЛОАЦАШ ХИННАЧА IИЛМАХОШКА, КОНСТРУКТОРАШКА, ИНЖЕНЕРАШКА, ТЕХНИКАШКА, БОЛХЛОШКА, ЕРРИГАЧА КОЛЛЕКТИВАШКЕИ ОРГАНИЗАЦЕШКЕИ

Деза доттагlий!

Тlехбаьлла боккха керла толам баьккхаб советски lилман техникас. Иза кхочушдинарг «Венера-8» яха планеташта юкъе лела автоматически станци сигалъхийта оттаяь программа.

1972 шера 22 июле баъ бетта, ситада гlоала мокъ баьлла тlехьатlа Венерага кхаьчий «Венера-8» яха планеташта юкъе лела автоматически станци. Iойоссаеш йолш станци аппарат Венера тахна йолайича дена духхьашха атмосфере тайжа lовах а сина, планета сийрдагlа йолча агlо тlа кlоадда lохайнай.

Аппарат атмосфере lоlохлуча хана а Венера тlехь тlа болх беш ю хьахкхача 50 минута а. Лаьттан тlа lочуеннай планета да долчу агlорахьарча атмосфера лоьттамах а цуп тlагlолларча чкъора лоьттамах а йола маьлхера информаци.

Кердача космически аппарато кхьахьажар космически арен Маьлха система планеташ техника хана автоматически аппаратий йоккхай торонаш хилар.

Из тlехбаьлла боккха толам бакхха советски lилман техникан вlаштlехьдаьллинц ССР Союз кхаьнь 50 шу дизаре къахьегама кердача коталлешца пакъахахча советски халкъо хьинар шlдена къахьегар бахьан долаш.

Советски Союза Коммунистически парте Централни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совета чlоагllан дег тlарен декъаьла бупц «Венера-8» яха планеташта юкъе лела автоматически станци хьаечи, сигалйохийтача, цуп наькъа лостам телача, Iохоаечча дакъа лоацаш хинна Iилмахой, конструктораш, инженераш, техникаш, болхлой, ерригa коллективаш организацеш.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ | СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

ЦlЕЙШТЕИ ОБРЯДАШТЕИ — ШЕРРА НИКЪ

Вай йоккхача Даьхен беррига мах саина юкъарча йоккхоца, дагlозлеманца, уйланца бах вай республика къахьегамхой — цавзтаьа гаргга долча къаман викалаш. Барт тайна дезал кхы а кхочавагlа бу СССР хьань 50 шу дизара хийо еш хилаpо.

Вай парте массаа а йоккхаьй я а ю интернационални вонвал долаш нах кхебара. Советски наха хов, Л. И. Брежнева г. Ерсание цо къамаьл деш ма аллара, шоаь иня, цхьоагlоаца, цаl шоллагlчоа новкъостал йо кийча хилароа болга. Цу наькъе мара коммунистически кхоьенга наха йиш йоацилга.

Хlара къам, хlара къаман саг вlаши гаргаозара коммунизмаь морали нравственности йола саг хьалкхеара, из интернационални кхетам болаш хилийтара лоархlаме моттиг дlалоац наьха вахаре керда советски цlейши обрядаши юкъеккхьаро. Цудухьа вай республика районашкарча культура учрежденеша шерре пайда ба къахьегамхошта кхетам балара йолча цу формаех. Къахьегамхоша чlоагlа деза а дешна тlайпечарех да доттагlалеши къахьегамех цlейш, саг йоалларех йигарех сайренаш, комсомольски хьошмагlаш, торжественни хьала паспорташ телар, вайнаьха мехкарашта лаьрхlа ю «Огонекаш», Советска Эскаре гlулакх де болхараш чакъабахар. Кхы а массаl да уж тайна цlейш, обрядаш!

Къахьегача сага вахаре мел йийслуш йола сийрда оагlонаш кхы а гlозагlа, сакъердамегlа долча цlейши обрядаши наха юкъе шерра дlадоаржадира боккха болх бу республика дуккхача культура учрежденеша.

Наьха вахар кердача обрядашца шlейшрех дlаьхетlа дара боккха торкам тlабоххийт Грозненски района йоккхача — Атагlарча культура Цlен коллективо. Культура болхлоша цу лостамагlа беш болча бахха юкъе эгара сийрдагlа моттиг хlалоац «Огонек» яхача сайренаша. Цига мехкараши дlа-юхо йовзийт опыт, самодеятельни концерташка, общественни вахаре дакъа лоац. Цу дерригне торо хулийт мехкарий культурни боарам айбе.

Хьайбаш лелаеррий, комсаш кхеерий цlейш чакхдоахилга традици а хинна дlаэттад Надтеречни районе а. Шоаш баьча юрташ-кара лаьтта яйна Советска Эскаре гlулакх де бахьча кагирхоша юхь lаьржъергьаш шоай даьй. Хlана аьлча царна хов Эскаре йоаккха хо чакхъаьлча шоаш мехьабаьхаринца вlашагlкхета шоай безилга.

Вай республика юрташка массаара гlулакх а хинна дlаэттад комсомольски хьоалчагlаш делга, саг йоалларен — йигарен торжественни сайренаш елга. Кагийча наьха, саг йоагlача — йодача, хила дезача тайпара салаlа, сакъерда йиш йолаш, ширдаьнна гlулакхаш юкъе доацаш я яз обряд. Кагирхошта юкъе яз дlайоаржаяра чlоагlа болх бу Шелковской района Дубовская, Червленная, Каргалинская станицашкарча культура Цlеной коллективаша.

Керда обрядаши цlейши вахаре доаржадеш дукха болх бу Грозненски района Цхьоалагlча Мая цlерагlча колхоза культура Цlено а. Цуп директор йолча иов. Веткинай дика вlаштlехьдоал хlара цlей, хlара обряд кердача, хьалха ца хиннача тайпара чакхъяккха. Къуеш боагlача кагирхошна, къахьегаме хьалха латтарашна, тlемо а къахьегама а ветеранашна — массанеца а сакъердамен пайдаен чакхдоакх цо хlара цlей.

Дукха моттигаш нийслу вай захарца тардала йиш йоацаш долча къаьнарча гlулакхех наха къаман олмалаш лоархlаш а, уж лелаеш а. Цу хьакъехьа боккхача лоархlаме я республика дуккхагlа мел йолча юрташка чакхйоаха схоадаш. Дынах теларих нах мукъабеха, вай ханаца товш доаца къаьнара гlулакхаш наха юкъера дlадеха торо хулийт яз саина долча гlулакхаша.

Бакъда лоархlаме да цаl. Общественни бита цхьа оагlув а хинна дlаэттача, социальни боккха лоархlам болча советски цlейшта, обрядашта лиишаш боала лостам бела хар: атеистически, патриотически, къахьегама а, кх. дl.

Хьала хете а, лаьца дуваденна дола керда цlейши обрядаши наьха вахара юкъеккхьаро болх лаьттарра дика вlаштlехьбаьккхаба массанаьха а. Дукхача культура учрежденеша буззы лоаттабац общественностаца, юрта къахьегамхоша. Керттерча даькъе цуп бахьан да керде обрядаш, цlейш хийцдара творчески уйла ца яр. Культура болхлоша кхетаде деза хlара къаман дика а йолаш обрядаш традицеш хилар. Ништта дукха я зо, вай вахарца товргйоацараш а. Цудухьа ах вай кийчдеш доле цlей формех къаманн чулоацамга диллача социалистически хургдолаш вlаштlехьдаикха деза. Тlакха мара хургдац уж дуккхача наха дезаш а, кхетадеш а.

Республика районашка я керда бытовой обрядаш, хьакхоллара вlашагlьехка комиссеш. Цар шоай болх хlоаргача уйланца вlаштlехь ца боакхе гlулакх ма хеттара дlагlоргдац. Цу комиссей болх дийбара йовзо а еза моттигерча Советаша, къаьстта комсомольски организацеша.

Советски сага вахар хоздарая совгlа, советски нах шоайла кхоачарагlа беш доле, къамий доттагlал чlоагlду керда-керда цlейш, бытовой обрядаш хьакхоллара гlулакх дика йиш яц цунна кlеззига а гlулакх доагlаш болча хlара саго.

ХАННАХЬА КИЙЧДЕ ГУРАХЬ ДlАДУВ ФУ

1972 ШЕРА 10 АВГУСТ ТlАКХОАЧАШ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ РЕСПУБЛИКЕ ГУРАХЬ ЮВЧА КУЛЬТУРАЯ ФУ КИЙЧДАРАХ ЙОЛА СВОДКА

(план проценташка)

Фуна кондицеш дешка дlадоахаш бола моттиг	Районаш	Тоаха фу	Кондицега дlахоададар	Классашка декжа I	II	III
1.	Гудермеса	109	109	97	12	—
2.	Урус-Мартана	115	115	92	23	—
3.	Шаьла	75	75	71	4	—
4.	Шелковской	104	100	59	32	9
5.	Грозненски	91	86	57	17	12
6.	Наурски	65	64	54	6	4
7.	Надтеречни	52	45	39	1	5
8.	Сунженски	73	69	38	19	12
9.	Ачхой-Мартана	68	51	33	10	8
10.	Малгlалбика	64	36	28	3	5
11.	Наьсаре	105	52	19	23	10
12.	Ножай-Юрта	74	3	—	3	—
13.	Ведана	0	—	—	—	—
14.	Советски	—	—	—	—	—
	Республике гlолла	81	70	50	13	7

ХАОТТАМО СИХВУ

Хlанз лаьттача lалаьмате чоалхапеча хаоттама хьалашка хьувкъама кхел колхозии совхозии механизаторий инициативаи сухалахи тийша я. Ерригача торонех пайда эца беза мело ца еш, дийнахь а буса а хий дехкарэ. Хий дехьача лаьттех цхьаккха гектар йиса йиш яц тlоадал йоацаш!

Вегетационни хий миштa дехк республика районашка?

Ераш я мелиорацей хий боахамец министерства оперативни данеш. Календарни планаца нийсдича проценташ доархlаш 10 августе кхаччалца хий диллад (физически гектараш):

Надтеречни	97
Грозненски	9
г. Грозный	9
Малгlалбика	91
Гудермеса	87
Шаьла	82
Сунженски	79
Наурски	79
Шелковской	60
Ачхой-Мартана	59
Урус-Мартана	46
Наьсаре	32

Цlоаль бутт бохаш хьалха дар Грозненски района боахамаш, цхьабакъда, хlанз хьалхара моттиг дlахийцай цар. Дукха хlама ца эшаш хий дехкача лаьттай эзар гектар я хlанз а тlоадал дlаккачакац. Хlаьта а дlадохача итт дийнахь хий диллад... 20 гектара тlа. Хlаьта боахамашка-м доахаш оарц ма дий: йlохало кхоьзаш ма латтий дlайийна хlаьма.

Хий ухача каналашка гlолла доагlача шиx геттара во ма пайда урус-мартановски совхозашка. Хий тlадоагlаш уххаза 4656 гектар я, цхьабакъда, ахкел совгlа долча лаьттaш тlа а хlанз а тlоадал кхаьчац — шlаккде а вегетационни хий диллалац.

Хlанз а тlехьа ба Наьсаре мелиораторш. Мелача темпаца дехк вегетационни хий Шаьла районе. Календарни планагlа хий дилла дезача 6141 гектарах хий тlаккхьачараш ерригаш а 5068 гектар мара яц. Цу тlа а, итт дийнахь хий дилла lотlакхийтараш 66 гектар мара яц.

Тlехьадисо боахамаш хьалхара хlанз а де дезар даьдац Сунженски районе. Кхо эзар гектар гаргга лаьтта да хlанз а хий тlа ца кхоачаш.

Республика бlоарча хьанийча 10 августе хий диллаза дар календарни планагlа лаьрхlа 23764 физически гектар лаьтте. Ништтал тlехьадисар цlенхаштта оарц даккха дезаш да. Машар хила мегаргболаш дац, укх тlехьарча хана кхашка болх беш 1037 поливальщик мара ца хинна — кийчбьрел шоаза совгlа хlеэнгагlа хинна хилар. Сатийна lе йиш йолаш дац ахкел совгlа йола доагlан хьесапе хий детта машинаши насосни установкаш хlанз а болх ца беш латтар.

Iан валадахь хьайбаш меца ца хилийтара беррига кхэ тlабахийта доакъар lалащдеш ба Ачхой-Мартана района «Овощевод» совхоза хьайбаш лелaдераш. Планагlа lалашье еаш йовццане а кийчъьаьй 600 тонн дика сенаж. lалаш а яь lан залалахь доахам латтаргдолча моттигашка аргlаш а даь дlаеттаьай 300 тонн йол, 300 тонн ча.

Хlана силос йоллаш ба совхоза къахьегамхой. Сихен дикен бу из болх совхоза доакъар lалащдераша.

Силос lадашъеш бoахкараша юкъе къаьстта дика къахьег силоси комбайна тlа болх беча Сулейманов Алха. Хlара дийнахь нормагlа йоагlачуш шоаза дукхагlа силоси масса чуэц цо.

СУРТА ТlА: Сулейманов Алха агрегат силоса хьажкlаш хьокхаш я.

В. ЮНЦЕВИЧА тоаста сурта.

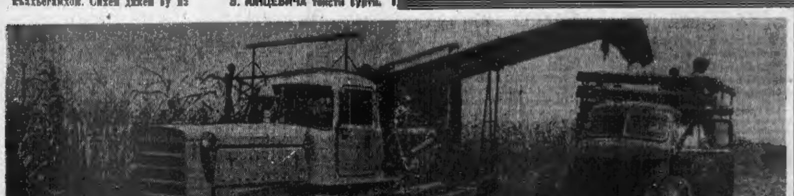

АЗЕИ АФРИКАИ МЕХКИЙ КХАЛНАЬХА ШОЛЛАГlЧА КОНФЕРЕНЦЕ ДАКЪА ЛОАЦАРАШКА

Деза доттагlий!

Дег тlара моаршал дайт аз Монгольски Халкъа Республика столица Улан-Баторе хьаллача Азеи Африкаи мехкий кхалнаьха Шоллагlча конференце дакъа лоацарашка.

Азеи Африкаи мехкий кхалнаьха Хьалхара конференци хиннача тlехьагlа дlадахача 11 шера империализмаи колониализмаи духьала лоаттабеча къовсаме йоккхай котталоаш яьхай. Дунен йоккхйча районашта, бlаьш миллионаш болча наха тlалоаттадеча доалах аьнней империализм. Шуи конференци хул дунен революциони процессе къамий — кортамукъален болама лоархlам лакхбеннача а социалистически боламара, дунен халкъашта юкъерча болхлойи коммунистически боламара цуи буззанаш чlоагlденнача а хана. Империализмаи духьаларча низама лоаттабу къовсам бахьан долаш машара, паргlатон, социальни прогресса толаме кlоарга хувцамаш хул.

Империализмаи духьаларча къовсаме дика доккха дакъа лаца а лаьцай хlанз а лоац африкански азиатски мехкий кхалнаьха. Шоай халкъаьца цхьана цар хьийкхе къовсам лоаттабу паргlатон кортамукъален бахьан долаш. Колониальни lазап тlеракхессача мехкашка лоархlаме социально — экономически декхараш къоастадеча, общества массе оагlорахьарча гlуллакхашта юхьнут кхалиаах, халкъу цар политически сакхтаии, шоай халкъий кхелашта хьалхара бехктаккхаш.

Вай хана Азеи Африкаи халкъий вошалхара хьаштаме дlадеха империализма агрессени гlуллакхашта духьаль лоаттабеча къовсаме чlоагlа кхетадениси вlаштlехьдаьнеи хулга. Империализма агрессе кхувчча дlахо а латталу Индокитае, Гергара Малхбоалехе, дера къовсам латт юкъйисача колониальни расистски режимашта духьала.

Советски Союзо, доаргlа ца йоалаш Советски Союза Коммунистически парти XXIV съезда решенеш кхочеш а еш, кхьдаьза оагlув хьаллоттабу Азе, Африка, Латински Америка къамий кортамукъален болама, дерригlа тlехьаламтам хьайоагlа из халкъий кортамукъаленна, паргlатона царна юкъерча чlоагlача машара, доттагlала. Пролетарски интернационализма принципашта тешаме долча советски халкъо масса оагlорахьара морально — политически материальни оагlув хьаллоац Вьетнама, Лаоса, Камбоджа халкъий, хоадамболаш хьаллоац израильски агрессеиа духьалара lарбий халкъий нийсхон къовсам, нежарамха дог-уйла ца дерригача къамий — кортамукъален боламашца, расизмаи апартеидаи духьаларча къовсача долча къовсамхоша.

Советски Союзо дlала йодача хана цхьайгахьара дакъа лоаццерда дунен социализма, дерригача дунен демократически нийсйи къамий-кортамукъален боламан цхьоагlо чlоагlьера юкъе, цу низай цхьоагlо хилча халкъаш колониальни социальни lазапах цlенда мукъадалдаргдоал хьал оттаргхилар а деерlаш.

Конференци баззa толам балар лов сона, со дог тийша ва, империализмаи духьала, халкъаш къаман лоlам болаш хилийтар духьа, машар, демократи, социальни прогресс бахьан долаш лоаттабеча нийсхон къовсаме цунаk дlахьалхашкахьа гlа болхар хургхеларех.

Л. БРЕЖНЕВ.

СЕНТЯБРА ЧОТАХ

* * *

Пятилетка шоллагlча шера Грозненски химически комбината дехашта юкъе лаьрхача социалистически ахье цхьаддаш хьалхара моттиг лелаеш хьайоагlа З. Х. Чнгариев керте латтача полиэтилен арахецача № 132 йолча цеха коллектив. 11 августе дена сентябра чотах къахьегаш я из. Хlанзлехьа эзараш сома мах тоаварш продукци арахийцай цо.

Цул дукха тlехьа ца бусаш дьхаре къахьегаш ба В. Г. Кальвоя кулгалдеча фенол ацетони арахецача № 17 — 18 йолча цеха химикаш. Бархl бетта план 14 августе кхочагlбьай цар.

А. ТЕТЕРЕВА,

Грозненски химически комбината планови отдела начальника заместитель.

Укх шера план хана хьалха кхочаш а еш СССР-ен Нохч-Гlалгlай автономен 50 шу дузача юбилейна къахьегаш совгlат кийчдара шерра ях йоаржаьй В. И. Ленина цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводa установкаша. Хlанзлехьа гучаюлаш я царна юкъера бархl бетта план кхочашъьь коллективаш. Завода установкашта юкъе эгара хьалха, дийттагlча августе, мехкдаьтта сийрда продукци арахецара 8 бетта план кхоачашъьй Новиков Юрий Иванович керте латтача № 13 — 14 йолча установка коллектив.

Л. ФОМЕНКО,

тха штате йоаца корр.

РАЙОННИ СОВЕТА СЕССИ

Селхан къахьегамхой депутатий Наурски районни Совета сесси хилар. Депутаташа хадийтlар района халкъа тlахьожама комитета балха отчетага. Цу доаах доаьца доклад йир халкъа тlахьожама комитета председателa В. Я. Пыхьаннас.

Района халкъа тlахьожама комитета болх буввцаш прениех къамьлаш дир дуккхача депутаташа.

В. ДЬЯКОВ,

Наурски райисполкома председатель.

ДОАГlАШ ДЕННА СОВГlАТ

Советски Социалистически республикай Союзен Нохч-Гlалгlайчен автономеи ах бlаь шу дизара сийленца накъабахара социалистически ахье баьккхаб Грозненски швейно-производственни объединене хlамаш тегараш.

Союзни республикай памятни Цlе байрахх яккхарах швейно-производственни объединене предприятешта юкъе хьалхара моттиг а хьожаеш укх деношка РСФСР памятни Цlе байрахх елай Ковалева Антонина Ильинична керте латтача шоллагlча цеха коллектива. Цунца цхьана цуна еккай 150 сом гаргга преми.

Из деза совгlат цуши доагlаш денна хилар къаьгга хьахьоах цеха хlамаш тегараша доахача къахьегама толамаша. Ер шу доладелча деза планагlа лаьрхlачул совгlа цар тийгай деше дада кз йоацача берий 16400 коч, хlаьта укх бетта хьалхарча 15 дена заданел совгlа тийгар ша эзар коч я.

Хlара дийнахь итогаш ю цар Союзни республикай памятни Цlе вымпелаш яхара социалистически яхье яьнача цехерча ялх бригада дахьаьта толамий. Уж дlаяздаь цеха кхоа бlарг тlеоттаргболча хьалхеха доаллача доска тlа. Яхье хьалха латтарий опыт шерра дlайовзийт, хlаьта тlехьаюса бригадаш фу бахьан долаш тlехьаюс хьож. Уж хьалха латтачарна юкъеккхийтара чакхъяьккха еш мероприятеш белгала а яьха чакхдоах. Цудухьа дейгара дерга дикагlа хул бригадаша доаха толамаш.

Укх шера 31-ча июле дlайоладелар РСФСР памятни Цlе вымпел яккхара йола цеха бригадашта юкъера социалистически яхь. Бархlагlча августа итогаш йир яхье яьнача бригадаша даьхача толамий. Цул тlехьагlа цу яхье хьалхара моттиг а хьожаеш РСФСР памятни Цlе вымпел елар кхоалагlча бригада хlамаш тегараша. Уж толамаш лох ца дийташ болх бу цар укх деношка а. Августа хьалхарча ах бетта заданел совгlа цар тийгай эзар совгlа берий коч.

Дезача цlей сийна яхье яьнача бригадашка ятташ болх бой ба хьанаре къахьегарца белгалбьена. Царех ба хlамаш тегараш Козикова Тамара, Горбунова Любовь Матвеевна, Мирзарова Люсик Айрапетовна, кхыбараш. Цар хlара сменагlа нормаш 120—125 процент кхочашдо.

Б. КОСТОЕВ.

СССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо СОЦАМ БУ:

Советски Социалистически Республикай Союза бархlалагlа хержача Лакхехьарча Совета йиълагlа сесси 1972 шера 19 сентябре гор. Москве гулъе.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1972 ш. 14 августа.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТАГА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГА СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТАГА

Оаха, «Венера-8», яха планеташта юкъе лелай автоматически станци хьаеча, сигалйохийтача, цуп наькъа лостам телача, Iохоаеча дакъа лоацаш хиннача Iилмахоша, конструктораша, инженераша, техникаша, болхлоша КПСС Централни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага доклад ю керда космически эксперимент толамца чакхъбаларах.

Советски пачхьалкхен юбилейни шера парти правительствай бехктоххаме задани кхочашъьй.

1972 шера 27 марта сигалхьаьча «Венера-8» яхача планеташта юкъе лелача автоматически станце, 300 миллион километр совгlа никъ а баь Венера яхача планета тlа йихьай чулаттам lилман аппаратура йолаш йола Iохоаю аппарат. Венера тахна йолайича деар духхьашка параметраш Iойоссаеча моттиге бустамаш даьд планета да дола оагlув мел сийрдалькха а, планета атмосферен тlехен тlарен давлени температура мелай хьажа. Декхен дьахкхьахай планета тlагlолларча чкъора породай лоьттама хьакъехьа.

«Венера-8» яхача станце Iохоаеш йолча аппарато планета тlа йихьай Советски пачхьалкхен хьалча Владимир Ильич Ленина барельеф тlайоллаши Советски Социалистически Республикай Союза пачхьалкхен герб тlаьттаии йола вымпелаш.

Планета сийрдаьллача оагlор тlарча атмосферах йолча кердача данешац цуп тlехен тlа дахьача бустамех хьахинерашип дикка дикагlа йовзийт Венера, Маьлха система планетах долча lилмана юкъе лаьца маьхера дакъе да ю.

Вай парте Централни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, Советски правительствана доаш лу оаха, дlахо йодача хана а советски lилман техникаи, вай халкъа а дерригача адамий а духьа космически аре караерзаира гlулакха тхоаш тlагlерта керда толамаш даха гlерторгхалараx.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КЕРТТЕРДАР—ИДЕЙНИ БОАРАМ ЛАКХБАР

СССР хьаьжи Нохч-ГIалгIайчен автономен 50 шу дуза да партехаро инициативи, хьйнар кха тIа е йиъсъ общественни гIуллакха юкъе шойн дейта дакъа лацадаькка догIий АчхойМартанан районан къахьегамхой беррига советски вахар а ца ина.

Бахаман политически зеннараш къоанhададаъа коммунисташа, районерча беркъегава къахьегамхошна идейно-кхетаме бола бирзн даькъа ух тIехьаьрча хаакъ белгалдара опыт Iоакъй районни партийни организаце. Цуи доккхаъа бола ерригга идейно-кхетаман организаторски болхи арсеиад хIанз районан хьалхашка латта декхарш кхочуш лекхьегамхой оарцагIбахара тIерадый. ХIаьта из бахьан долаш вай гIуллакхех, шеко йоацаш, дика беркъ а доал.

ИйсалгIиа пятилетка шоллагIча шера хьалхарча ялх бетта план йизза кхоачашъяьй районо дуйх, фуаш, тха кийчдара. Ка бола идаташ кийчдара шоай декхараш кхоачашдешла совхозаша, юкъера дьоахIача хIара гектара тIара 20,5 центнер ялат даьккхад, хIаьта «Лермонтовский» совхозо хIара гектара тIара 29,4 центнер кIа а даьккхад, 32 центнер гIуракь був мукх а баьккхьб.

Ерригача производствени участкашка хIара дениа тенпаш лакхъеш ба къахьегамхой.

Парте районни комитето, юкъьенцарча партийни организацаша чIоагIа уйла тIайохийт лекционни пропагандана. Лекционни ёрь петанда еча хьинаре дакъа лоац «Знание» яхача общественни партен районни комитетен лекторашa.

Укх тIеххьарча цхьан шерен ах шерен йоакха хиннай, организационно чIоагIъенний «Знание» яхача общества районни организаци, хIаьта дукха юкъе ва 328 член. Уж чулоацац 27 юкхьанцара организаци я. Цхьан шерен ах шерен 2406 лекци йийшай лектораша, цу даькъа партен правительстван доархIамегIарча решенеш лацца — 678 лекци. ХIора хIара дениа района къахьегамхоштен бахача кахан бе-бена темаех лаьца ялх-воархI совгIа лекии еш. Лекций тематика лоархIам болашагIен хьалхашка латта декхарш кхоачашдара тIаьраэъа я. Келайоазонаш идеологически балха кхиэъ эффективни средстваш цхьанна йоаллеойна пропаганда Iалашду доккхен чоадхаиен декхар кхоачашделга—районан къахьегамхошта коммунистически кхетам лутта, марксистско-ленински мировоззрени уж нехбалга. Дикка лаххбеннаб лекционни пропаганда хIейно-теоретически боарам, еша лекцеш дика я, лакхьенай лекторий гоазал. Лекцешка кIоаргагIен массе оагIорахьарен дувца дахьнад парте чурчен арахьарчен политика дешаш, лакхлу цар Iилма-теоретически боарам, идейно-кхетама дакъа дикагIа [illegible]

[illegible] стераш. Царех бе лектораш: Сырнов Василий Васильевич — «Сакмэнкинский» совхоза парткома секретарь, Мальсагов Ахмад — «Лермонтовский» совхоза керттера агроном, Рыболовлев — «Новосельский» совхоза керттера агроном, А. А. Матюшина — районни юрта бовхама управлене начальник, дукха а кхыбараш.

Лекторши къахьегамхошна дукхагIа вIашагIбеттабала бьынаб совхозашна, предприятешна, клубашка, уж бахкача моттигашка, дикагIа кхоачашду къахьегамхой хьашташ дIадехараш. Дикка хувцамаш хиннаа ешача лекцей тематика лостаме а. Цар юкъ экономиках ювзаенна бола дукха [illegible]

производства дикхиешна, къахьегамна сайдже, общественни производства эффективность лакхьара дешаш, «Производства ресурсех пайда эцаргIа шоареш хилкъа болхаие экономически режим чIоагIъбаен хьакъехьдарца» КПСС ЦК Письмо тIа, КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) июльски (1970 ш.) Пленумий решенешка белгалдаьха дешаш.

Лекцеш ешарал совгIа, пропаганда яра оаха пайде эйа хьтарайн жоаний сайренаш, производстве хьалхалатторашца вIашагIкхетара сайренаш, устни журналаш, читательски конференцеш, кхы моахалах бола ках вIашагIкхетар, СССР халкъий доттагIаллиа, СССР хьаяь 50 шу хиззара хетаь сайренаш, эстетически, естественно-Iилмаш, тематически сайренаш, кхъяраш сенна йолча формех я. Уж мероприятеш кийчъечачакхйоахачен эгара чIоагIагIа дакъа лоац КПСС райкома, райисполкома болхлоша, юртий Советаш, юкхьанцарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш.

Укх тIеххьарча шерашка тха районе чIоагIа уйла тIайохийт политически, экономически, правовой, медицински, юртбовхама аналешта пропаганда яра массови формашта. Цу гIуллакха вIашагIа а елла, болх беш я ялх факультет е йолаш йола хьадхалаттача анита халкъа университет.

Халкъа университете деша багIоравйэ шоаш занятешка Iомаяь политически, экономически, юртбовхама, медицински, технически знанеш къахьегамхошта юкъе дIайоаржай. Лекционни пропаганде чIоагIа уйла тIайохийт къахьегамхошта интернациональни кхетам балара дешаешта. КПСС къамий политика, халкъий доттагIалла дешаех лаьца бахача паха хьалхашка лекцеш еш, докладеш ю КПСС райкома секретарша, отделай заведующеша, бюро членаша, совхозийн предприятейн кулгалхоша, парткомийн партбюройн секретараша, къахьегамхой депутатий районни Совета исполкомий членаша, хьехархоша, лораша, культурно - просветительни учреждений болхлоша.

Вогардашка, фермашка хадданаа беседаши информацеши ю халкъий доттагIала дешаех лаьца. Уж а кхьдола а дика хIамаш я, партийни организацешна лекционни пропагандех пайда дикагIа баргбола наькъаш тIагIертта лехар, «Знание» яхача общества организацешта дениа практически новкъостал дар, цар балха хьадлаза тIехьожам лоаттабар бахьан долаш. КПСС райкома бюро заседанешка. КПСС райкома пропагандах агитацех отделе, совхозийн предприятейн парткомашка а партбюрошка а дувц ниа лек-

цеи кийчъяра, идейни Iилмаи Iуллацам болаш хилийтара, кулгалду болхлой, юрта бовхама специалисташ лекцеш ешачеи доклад еш дукхагIа юкъеозара дешаш а хIаьта ялтта районни идеологически совещанешка, семинарашка юкъаьанцарчен партийни организацей секретараша дувц лекционни пропаганда дешаш а.

КIезиг-дукха чIоагIбеннаб цIагIарча лекторешка бу болх а. ХIанз районе болх беш 123 цIагIара лектори я. ХIара лектори совхоза, предприяте, школа е юрта Совета партийни организацена тIачIоагIъяьй. 1500 совгIа сагъа цIагIарча лекторешка дешаш. Уж ба цхьанца гIуллакхаш а кийслуни клубе е красни уголокé нагтакъа мара ца хулаш бола нах. ЦIагIарча лекторешна йоккха моттиг дIалоац ленински Iилма-атеистически, дына дукхьаларна тематика, интернациональни кхетам балара, СССР халкъий доттагIал чIоагIдара дешаша. Лекцеш еш, беседаш ю «Ленински къамий политика», «В. И. Ленин — дукхача къамех латта пачхьалкхе хьалхьэ», «СССР-е коммунизм хьалъяр — советски халкъа интернациональни декхар», «Ды — халкъий доттагIален вошалеи моастагIалхача а кхыча а темаех лаьца. Районе хьал а лаьца, шерра дIайоаржаьъ КПСС МагIалбика торкома опыт. Партийни, советски, бовхама болхлоша районерча къахьегамхой цIеношка политически беседаш, выступленеш елга хьанинга чIоагIа могадеши ханханнахьа хулаши да. Къахьегамхошна шовшца хулча къамаьлаш йиш хулийт маха дагалатта хIамаш кIоаргагIа тахка, кхоачамбоацараш хьагучадалеи дIадален.

СССР хьаяь 50 шу дизара кийчо ярча дувзадена района юрташка сихбеннаб пропагандистски агитационно-массови болх, тайп-тайпара мероприятеш чакхйоах цу сийлахьча юбилейна хетаь. Царех я граждански сходаш.

Интернациональни кхетам балар — цу сходашка деча къамаьлий керттерча темах ца!.

КарагIдийнараш белгалдоахача хана, мел яьча я, ала доагIа, лекционни пропаганда вIаштIехьйоаккхача, тематически лостаме, къаьстта а идейно-политически чулоацаме дикка доккхий кхоачамбоацараш хилар. Партийни организацеша кхоачамболаш йоакхо массаза а яц еррига лекцеш, тематически сайренаш, устни журналаш, кхыйола мероприятеш гIаьхкаьча идейни боараме чекхъякара, дейна багIараштa царге эмоциональни воздействи дайтара.

Л. МИНАЗОВ,
КПСС Ачхой-Мартана райкома секретарь.

ТАДЖИКСКИ ССР. В. И. Ленина цIерагIа Кайраккумски кIуский комбинат — республикан ... предприяте. КIуский ... хIамаш ... ... квадратни метр ... хеш ца шера.

СУРТА ТIА: комбината ... цехе. КIуцам хьада ... ... белгалой Пенжикова Инна Ракова Оксана.

В. КОШЕВОЕЦ,
Д. СИМЧЕНКОИ сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬАЛХА ЛАТТА ЗВЕНО

СССР-ен Нохч - ГIалгIай автономен 50 шу дизара сийна шерра социалистически ядъ йоаржаьъ къаьболхаш ба Урус-Мартана района Мичурина цIерагIча совхоза къахьегамхой.

Царна юкъе къаьстта белгалъяьнна я № 3 йолча отделене къонача коммуниста Магомадов Вахье кулгалдеча звено коллектив.

1972 шера хIора гектара тIара 60 центнер фуальынна хьажкIашии 250 — 300 центнер моша доккъара кхеллергла, аьнна дош дийнад звенос.

Дукха ха яц хьажкIаш лелаю звено вIашагIъелла, цхьабакъда хIинало шоашта карагIдуллача дикачо гIуллакхашца шоай цIи дIахазийтай механизатораша Мурзаханов СаIийт, Мехьмада, Муртазанов Мазьмада, Бакаев Закрайла.

500 гектар лаьтта дá звенос хIана лелаяш. Кхашта массаза доагIача тайпара гIуллакх деш ба механизатораш. Азотни удобренеш ехкачул тIехьагIа кхоза культиваци яьй. Цу гIуллакхо хьажкIаш сихагIа летIайоалайир. Цул тIехьагIа хьажкIашта тоъал аммиачни селитра техар. Хьийгача къих беркат дьынад. ХьажкIех бIарг хьайтача дог гIоздувл механизаторий.

Укх дешошка моша доакъар чуэцаш ба звено членаш. Хьалхарча толамаша хьегойт дениа дош хьажкIаш лелараша сийлении кхоачашдергхилар.

А. ПАЛЬЧИК,
Урус - Мартана РК КПСС оргтодела заведующи.

ЦЕХА РЕКОНСТРУКЦИ ЕШ ЛАТТ

Ермоловски хьун хIамаш еча комбината хьун тамех ю плиташ арахецача цеха коллективо продукци алсамъяккхар шерагара шерагa дукхагIа дIадех заказчикаша. Цхьабакъда, цеха къахьегама оасарле хувцалуш ца хилара цар хьашташ дизза кхоачашде вIаштIехьдалацар. Цудухьа цеха коллективо лаьрхIар арахеца продукци дукхагIа хургйола гIулакх вIаштIехьдаккха. Цехана капитальни ремонт а ей реконструкци е лаьрхIар цо. Ремонтни балхаш дIадоладаьд хIанз цехе. Уж сихагIа чакхдахара хьинар кхо ца деш къахьегаш я цига 9 бригада. Белгальынна дика къахьегаш я Зигерман Михаил Романович, Малинкой Геннадий, Хакимов Даьча керте латта монтажникий бригадаш. Цехе дIаоттаеш латт йоккхий станокаш.

Кастта чакхдаргда цехана реконструкци яра балхаш. Уж чакхдаьлча заказчикашта шера дIайохьийта плиташ 70—75 эзар кубически метр хургьа, шоза кIезигагIа хургба цига болх беш бола нах.

Я. ЦУЕВ.

ШИ КIИРА ХЬАЛХА

Республикерча тIешлоихой хьашташ диза кхоачашдара къовсам а лоаттабеш СССР-ен Нохч - ГIалгIай автономен ах бIаь шу дузача юбилейна сийленца накъайоде «Чечнигсельстрой» треста вышкбетона конструкцей завода коллектив. [illegible] ла, кхыйолча продукцена. ХIанз 25 августа четах болх беш я иэ. Планал совгIа продукцена реализаци ярах, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах, материалаш, электроэнерги кхоярах пачхьалкхен 26 эзар сом кходаьъа.

Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Гортиков Султан Ибрагимович верта латтача хьун хIамаш еча цеха коллективо. ХIанзалехьа 4 бетта план кхочушъйьй цо.

О. РУДНЕВА,
вышкбетона конструкцей завода планово отдела начальник.

НОВАТОРИЙ—ДУКХАГIА ЙОАККХО

Вай республике сиха дегIаух промышленность. Цу даькъе къаьстта сиха дегIаух мехкдаьтта доаха, мехкдаьтта чакхдоаха, газови, машинаш ю промышленность. ДIадахача шера ерригга тIакхийттача промышленни продукцех 94,2 процент продукци тIакхийттар къахьегама оасарле лакхъяра чотах.

ЛоархIамe декхараш кхоачашдеча, производства чоалхане процессаш эрайоахаш толача хьинаре дакъа лоац изобретателаша, рационализатораша, новатораша. ИйсалгIча пятилеткагIа кийч а яь производства юкъейихьаьча изобретенейи рационализаторски предложенейи чотах 52,6 миллион сом пайда бе социалистически декхараш тIанийцадар цар.

Мишта кхоачашду уж? Довхача къахьегама толамаша дьаьхокк уж дика кхоачашдеш хилар. ДIалахача цхьан шерен ах шерен кийч а яь производства юкъейихьаьча предложенеши изобретенеши 19 миллион сом пайда баьб. Социалистически декхараш кхоачашдара даькъе къаьстта дика къахьегаш я «Грознефть», «Грознефтехимзаводы» объединенеш, «Красный молот» завод, кхыйола предприятеш.

Пятилетка шоллагIча шера план хаена хьалха кхоачаш а ен СССР-ен Нохч-ГIалгIайчен автономен 50 шу дузача юбилейна сийленца пенъаьхара доккхий социалистически декхараш тIанийцар «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахоша, «Старогрознефть» НГДУ коллективо, кхыча предприятешa, организацеша. Хьалхашка отта декхараш лоаркIамен белхтоадамех хилар кхетадора «Грознефть» объединене мехкдаьттахоша. Цудухьа лоархIаме технически дешаш кхолстадара объединене [illegible]

йир. Из бахьан долаш бурувтохача Iочуйохийта стага голмлаи, сихагIа буруш тох. Цо шера 20 эзар сом пайда бу.

Уж санна йола лоархIаме предложенеш дукха тайнад укх шера хьалхарча ах шера «Грознефть» объединене рационализатораши, изобретателаши. Царна юкъе ва Карабулакски бурувтохара балхий управлене механик В. И. Махинин, вышкомонтажни цеха бурувтохара балхий начальник А. М. Захаров, Октябрьнефть» НГДУ механик А. Б. Егиян, кхыбараш.

Укх шера ялх бетта гоуэл Москве хиннача ВОИР-а центральни презадиуме СССР изобретенешта открытешта йолча комитете ладийгIар «Грознефть» объединене рационализаторски изобретательски болх мишта лел хьожаш, цу гIуллакха ВОИР-а Нохч - ГIалгIай областной комитето мишта тIехьожам лоаттабу хьожаш. КарагIдийна дикадараш белгал а доахаш цига мутта белгалдаькхар «Грознефть» объединене предприятешка изобретенеи рационализацеи балха тIа пийслуш дола кхоачамбоацараш.

Хьехулеш бола пайда мелаб а дьожаш 1971 шера «Грознефть» объединене производства юкъейихьа рационализаторски предложенеш 10 процент кIезигагIа хилар. ХIаьта Карабулакски, Октябрьски, Горячеводски бурувтохара балхий управленешта хьехулаш бола пайда мелаб а хьожаш производства юкъейихьа рационализаторски предложенеш 10 процентал тIех яц. Цун бахьан да дукхача бовхамий кулгалхоша производства йоикха пайда беш йола рационализаторски предложенаш телача белхлошта [illegible]

тIа ба шоаш рационализатораш, производства юкъейихьа предложенеш.

Укх шера 4 августе «Грознефть» объединене предприятей кулгалхой, ВОИР юкхьанцарча организацей председателий совещане хилар. Цига объединене кулгалхоша, ВОИР областной Совето кIоаргга анализ йир предприятешкарча изобретательски рационализаторски балха, общественно-массови балха, дIахо из бола тоабара хоьжда дола декхараш хьалхашка оттаяр.

Пренешка къамаьлаш дараша тешам белир совещане дакъалоацарашта нийсденна кхоачамбоацараш дIа а доахаш ер шу чакхдалалехьа рационализаторски изобретательски болх тоабе, цу гIуллакха йола экспериментальни бара хьае эзаш хилар белгалдаьккхар «Старогрознефть» НГДУ ВОИР юкхьанцарча организаци яхала нов. Евсинин. Из ца хилар бахьан долаш опытни образцаш производства юкъеяхьа торо ца хиларах а дийцар цо. Из опытни база сихагIа хьалъяр тIадожадир совещане дакъалоацаш хиннараша «Грознефть» объединенена.

Шенхашттара кхоачамболараш пайлу рационализаторски изобретательски балха тIа юрташка а. 1971 шера хьалхарча ах шера ешача рационализаторски предложенаш 42 процент кIезигагIа я укх шера цу юкъагIа енна предложенеш. ХIаьта цар баь пайда 30 проценташ автораш 36 проценташ кIезигагIа ба. Юрта бовхаме ВОИР юкхьанцарча организацеша эсала вIаштIехьбаьккхаб из лоархIаме болх, хIаьта цхьайолча совхозашка ВОИР юкхьарцара организац [illegible] организацеша эсала пайда эц рационализаторски балха йолча средствех. 1971 шера хиннача 14 эзар сомах пайда эйцар ах шера хилазар.

Республикерча рационализатораша дукха белхаш ду хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара. Наьсну кхоачамбоацараш дIа а даьха новаторашта творчески къахьегара эшаш йола йоаккхий тороаш хулийтаргьа.

В. ЕВДОКИМОВ,
ВОИР-а Нохч - ГIалгIай областной Совета председатель.
И. АЛЕКСЕЕВ,
ВОИР-а член.

СССР хьаяь 50 шу дизарва

СОВЕТСКИ ЭСТОНИ ТАХАНИ КХОАНЕИ

Артур ВАДЕР,
эстонски ССР Лакхехьарча Совета президиума председатель

Эстонски ССР — Советски Союза республикашта юкъе къона республика я, хIанз дерригга а 32 шу шера даьлладен цун. Цхьабакъда, эстонски къахьегамхой Россе халкъаца бувзабоалийташ доле революционни вошала гIуллакхаш шоай оалацца тамина хилаь хIайкхой хана чулоаш.

Эстонски болхлоша ярий пролетарийташа кхыча къамех болча бакхлоашца вагIуа оагIах а тоха къовсам лоаттабаьб эгара хьалхарча 1905 — 1907 шерашкарча революци баррикадашка, 1917 шера февральски буржуазно-демократически революци яьй, Сийлахь - боккха Октябрь нетбаккхар дукха хьатча тIом тIа лойтаб, дувен тIа эгара хьалхара пролетарски пачхьалкхе хьечаъ хьпаре дакъа лаьцаб.

Петрограде революци нетбаьккхачул тIехьагIа дерригга а цхьа да мара юкъ юкъе ца йолаш къахьегамхоша мутта хотала яьккхар Таллине а ерригача Эстоне а. Цу сахьате вагIаш а йолабир деррига вахаре, дIаькхар буржуазни пачхьалкхен аппарат. 1918 шу чакхдоалаш вIашагIкхьалар Эстляндски Къахьегама Коммуна — болхлой ахархой эгара хьалхара Эстонски пачхьалкхе. Шай беррига тIеренаш шераччa социальни эгалонешта тIабераибар Эстляндски Къахьегама Коммуне. Болх бе йолалар Советаш, национализаци ер йоаккхийча промышленни торговни предприятешта, банкашта, машинашта.

Йоккхий экономически халонаш а дIахо беш латтаи тIом а болашехьа, къахьегамхой хьалтеро тоавра гIуллакхаш чакхдаьккхар Коммуна Совето.

Цхьабакъда, тIабоагIача Советски Iаьдала шиэ дукхьалътота ца могаш йийча эстонски буржуазе шийна новкъостала тIаьхьийхар интервенташ. Цу шиза дукхален а лоаттагаш Эстляндски Къахьегама Коммуна аха дIаьнлер. Эстоне къахьегамхой юкъа а йттайш шерашка шоай а-кхина ненкий а буржуазе доала хIаи бадар.

1940 шера шийна юкъа а революционни хьал оттар Эстоне. Коммунистически парте кулгалла хьахьегамхоша дIаьнкхар халкъа тоана йола буржуазни строй, хIаьта цу шера 21 июле демократически хьижна доаржача Пачхьалкхен Думе хьэхкхайраьр Эстонски Советски Социалистически Республика я аьнна. Эстоне оттадир Советски Iаьдал.

1940 шера 6 августа ... да ССР Союза Лакхехьарча Совета сесси Советски Союзо юкъе, Советий Мехка вежарашна долеи халкъий бартаьйчача дезале хьачуийцар кьона Эстонски Советски Республика.

Цу хана дени керда ха дIайоладелар Эстонски халкъа исторе чухь. Эстоне экономика, Iилма, культура, пачхьалкхел дегIахар Советски Союза вежарашка дола дерригa халкъаш дегIадахкарции чIоагIдарцей айхха дувзаденне. Ерригача социалистически республикашца хаддачоа вежарашха новкъостал цар бахьан долаш Эстоне кхоачашдир капитализмагара социализмага ядара декхараш, хIаьта хIанз, СССР вокх халкъашца цхьана, эстонски халкъо дикка дакъа лоац коммунизм хьалъяра гIуллакха юкъе.

Малхбузен империалистически бертавешта белал лоаттаю аграрни йестийг дийна Эстони Советски Iаьдал латтачa шерашка теркаро дика вIаштIехьбаьккха механизированни юрта бовхам а белаш йола индустриальни республика а хилла дIаэттай. Тахан республика промышленности тIом баламалье —1940 шера лоаш хьанача 30-заза дукхагIа продукци лу.

Социалистически эргалонаш вай массе нетте лоаха я Советски Эстоне. Цун малан малагIа да жоача, эгара хьалха иэ да, хилахь бовхам дегIаболабеи ю шог гIортолга ... а ер а ерригача советски халкъий цхьа бола экономически потенциал хилар.

Сийлахь - бокхa Даймехка тIема шерашка цун халкъа бовхама Iальмате доккха зе даь хинарга хьечача къаьстта йоакхий цар республика толамаш. Кхо шу совгIа ца даьккхай Эстоне немецко-фашистски Iазапа кIал латташ. Республика мукъайаьккхачул тIехьагIа мехкарча дерригача халкъаша шоай ханнахье новкъостал дир цунна, цудухьа тIом чакхбаьннарчул тIехьагIарча шерашка халкъа бовхам культуреи къаьстта сиха дегIайнай.

Республика индустриально дегIахара кхы цхьаькха ахьан башхалонах а ала деза. Эстоне экономика даькъе керттерча лоархIаме я энергетика. ХIанз тхаьцига 12 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги йоаккх, решта аьтта 1940 шерарчул 61-аза дукхагIа. Электроэнерги дIахо дукхагIа аккха лоархI йоагаеча сланцашка лехаю керда электростанци бола белгалдаьйтаьха. БелгалдоахаIаш хIана да, аха электроэнергеца тхоай республикана кхоачамбола Iеш, Iальмата дукха электроэнерги Ленинградан лоадалахе Латвене телаш а хилар.

Эстонера керттера энергетически ресурсаш йоага сланцаш я. ХIанз тха сланцеи бассейно алхха шера иланал совгIа лу буржуазни доаллачa тIехьовчача шерашка по бIарчча шера луш хинар миссел сланец.

Сиха чеманагIа дегIаух республике машиностроени металло обработке. Цу тIа а белгалдакха доагIа, тха тхоай метал ца хиларах металл дIадахкийта ца дезаш дола дааккъош — электрически, радиотехнически, электронни приборостроительни промышленность хилар. Цу тайпара лостам лацара малан малагIа да аьнна, из да, республике квалифицированни болхлой кадраш хилар а.

Ахча кIезига дIадахийтадар хьуи, хьу чакхйоахача, промышленноста къахьегIарех долча дуьи даькъега — целлюлозно-тахнатачуга.

Хаддаза чегIаухаш йола промышленни производство, шеко йоацаш, промышленни гIирсаш дукхагIа хьалдаппа юазенна я; Советски Iаьдал латтачa шерашка керда хьалъяьна реконструкци яьи промышленни предприятеш ... хIьаст - къаьста ... ша бIаь совгIа я.

Традиционни лоархIаш я вайга промышленность а. Вахача наьха хIара сага сиха лоархIаш кIалаш арахецарга даллача дуьее тIа эгара хьалхара моттиг лоац Эстоне. Воанда Средни Азера кхухьийт тхока. Из вежарашца йолча советски республикашта юкъера экономически бувзамаш хьахьхаш долча дукхача масалех цаI мара дац. Эстони — форда мохк. Чкъаьрий доахалга цун экономике гамина хьалхагIа дина дикка йоаккха моттиг дIалоацаш да. Цхьабакъда, хIанз, керда вай хелара техника бахьан долаш чкъаьрий промышленноста теоргайн хувцамнай. «Океан» яхача Эстонски чкъаьрий доахача хемана Дуяен океана тIа бола туса, хIаьта рыбакаша чкъаьрий доаккхаза. Алха бархIалгIча пятилетка шерашка (1966—1970 шш.) чкъаьрий доахалгех форда океаре кхосалгаш 1,6-аза дукхагIа хиннад.

Керда сибат тIадепад юрта бовхама. Нагахьа санна эстонски ахархоша хьалха са хинча денз ца доалаш шоай лаьттаи чIегIлгаш тIа юкъера лаьрхIача гектара тIара 10—12 центнер мера ялат ца доаккхаш нух лаьца латташ е маккал хьокхаш букъ сеттабаьбале, хIанз цар доалахь а машинаш, электроэнерги, минеральни удобренеш, хIаьта хIара гектара тIара хьувкъам 25—26 центнерага кхоачаш лаххбеннаб. 1971 шера юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 26,8 центнер яьккхай. Республике цхьан Iаттагара юкъера лаьрхIача шера яьккха шура 3300 килограмм совгIа я.

Укх тIеххьарча кут шера шоза совгIа дукхагIа хиннай бахача наьха доходаш. ЧуIа моттигаш дикка тоаенний городе а юрта а. Аьтта совгIа дургаш, республике бахача ехавал дукхагIа болча наьхаге укх тIеххьарча 25 шера керда квартираш кхеча хилар. Хьалъяьй дукха керда школаш культура цIеноши, детсадаш, тикаш, столовеш, ресторанаш, кхыйола культурно - бытовой учрежденеш. Водопровод, газ, центральни отоплени йолча юрташка ваха аттагIа да цхьайолча городашказчул. Цудухьа тамаш е езаш, лилерен юкъера специальни образовани йолеш бола дукха специалисташ квалифицированни болхлойн гIад а бахе городера болх ба чуIе баша - дика моттигаш йолча а шоай знанеши хаьнари тIадахийтара боарам боацаш йоаккхий тороаш йолча а колхозашкеи совхозашкеи ухаш хиларах.

Эстоне къахьегамхой общеобразовательни боарам сиххетам лакхбаларо чулоацамагIа социалистически формагIа къамани йола культура бIарга ца йийача тайпара чIоагIа тоаларга кхоачадалча гIуллакх. Цунна тешал ду, масала, массови культурни мероприятеш. 1969 шера эгара хьалхарча эстонски илле фIен 100 шу дизар белгалдаьккхар республика. Шекхха а хилуртдоалаш къамани культурана карагIдаьнна хIамаш гойтар дар из. Цига яр кхача республикашкара илли оала коллективаш, дукха ... дукхача мехкашкара хьаьший.

Шийн Iилмий Академи хьалъяй Советски Эстоне, болх беш 20 Iилма - тоххама институт я. Толама боах ... а Тартуски пачхьалкхен университет, юртбовхама академи. Таллински политехнически институт, дукха кхыйола лакхера юкъера специальни дешара заведенеш.

Хьал а кхийна чIоагIъенна писателий, композиторий, художникий творчески коллективаш. Эстонски советски писателий произведенеш Советски Союза дукхача халкъий меттала яьзай. Цу цхьан хана эстонски читатело ший наьна меттала деш дукхача советски къамий литература,

доазол декъарча межий прогрессивни писателий произведенеш.

ИйсалгIча пятилетка (1971—1975 шераш) керда доккхий декхараш кхоачашде дезаш ба Эстоне къахьегамхой. Республика дIахо дегIаяра перспективаш КПСС XXIV съезда Директиваша белгалъяь я. Кердача пятилетке кхы а чIоагIагIа айлургья ерригача советски республикий, цу даькъе Эстони а, экономика, тоалургйа дерригa производствени низаш, лакхлургья халкъа хьал - торон культура. Укх пятилетке 48 процент хIана дац мара продукци дукхагIа яла езаш я республика промышленность дIахьача пятилеткачул. ДукхагIа арахецаш йола ерригга продукци керттерча даькъе къахьегама оасарле лакхъяра чотах хьае лаьрхIад.

Къаьстта чIоагIа дегIадахкар догдоахаш да тха республикана шийна чухь шоай Iалама ресурсаши дIахо дегIадахкара базеи йолаш дола промышленноста доакъош.

Керда тоаяйеш доахаргдолаш ба юрта бовхам а. ХьалхагIа санна керттера лостам хургба шурийнеи дулхан лаьрхIа хьайбаш лелара. Цу гIуллакха дика предпосылкаш кийчьъяй, дIаьхий опыт Iоаний. Массе категорех долча бовхамий юртбовхама производство дIахьача пятилеткаца нийсъяча 21 — 22 процент айла еша я, цу хьалха - 20 процент дукхагIа доахарга дулх колхозашкеи совхозашкеи, шура — 27 процент, фуаш — 23 процент. Дика лакхлургба юртбовхама культурий хьувкъам а.

Кердача пятилетке дIахо дегIайоагIаргья транспорт, наьхий бовхам, чуIе цIенош хьалдар, торговли, бытовой гIуллакхаш дар, кхыдола доакъош.

ИйсалгIча пятилетка задани толамe кхоачашъяра, КПСС XXIV съездо белгалъяьча гурбежашка кхачара дика лара еллай алай йиш хулийт 1971 шерен 1972 шера хьалхарча ах шерен план кхоачашъяра итогаша.

РЕЙД

СЕЯЛКА КХАШКА ЯЛАЛЕХЬА...

Ка бола алатам чуййна бьолаб йаьсархой. Кхаш мукъадаьккинад, юккерча чах аргIаш деш латт.

ХIаьта а ив болх чакхбьокхьала йиш йолаш бац ахархой. «Назрановский» совхоза АьлтийЮртарча отделенерча механизаторийн, алат чуйиц мукъадаьккина лаьтта оах, кхаш цIенду.

Ка бола алат хиннача кхашка цIераш ехь. Ши пайда бола цу гIулакхах: цIкъа дале, дIадийнача алата ненаьхъ мел йолу са деана дIайа а йоагаш, хIаьта басара баьцаш а морц. Къаьстта дика бу ив болх цу отделене Джамбурков Башира кулгалдеча кхоалагIча бригаде.

— Цулухьа вIи ца тоахаш кхай тIа нух дIатIадаллийтац оаха, — йоах бригада учетчика Сагов Арсангира.

Арсангири учет дика лелаеш, механизаторашца хIаране дьар шийн хиннаьа дIаохайкадеш, нIаккха балха тIера ца воалаш къахьегаш ва укх денощна. Цаьххдаш цар бIлахьа йола керда информаци хул бригада хьокхама доска тIа, «молния» яхача къахьегаша листокаш тIа.

Лоаццача хана аьха Iоднллаь механизаторашка гурахь дийна алат тIахнина 770 гектар лаьтта. Цул тIехьагIа, кхычахьара шоай лаьтташ мукъадаьллачца Наьсар-Кертерча отделене ковкъостал де бахар. 80 гектар аьхаф цар дига.

ХIана шоай кхашкара лаьтта оахаш ба уж. Цайцдаш болх беш я цаз-бола 5 трактор. Коммунисташа Мисларров Умайсен Мальцев Дмитрен хьокхам тел сиха болх бара а дика оахам дара а. ХIара трактора тIа цхьацца мара вац уж. ХIаьта а шинг сменах болх ца бейташ тракторашь дIаоттавц цхьание л. Маккаш, катоьаш тIехьа йоацанг бригадера аралийтац оахам де йода агрегат.

Иштта — ю бригаде кхыйола культураш дIаера е йоагIа кийчо а. Шоай ихе сеялках 4 тоаль в раьнна воалар мастер-наладчик, хьинар дола къаьна механизатор Алиев Сулайбик.

Кхыча тайпара сурт дайра тхона лоаллаха уллача Беков Махьмадгире кулгаллеча бригаде. Юкъ-юкъе «силос» мукъаьйнна трактор оахам де яхийтарал совгIа кхы хIама дейш дац укхаза алаташ дIале оча кийчоина. ГIаьхьа лаьтта ахийта мара ца еза «ДТ» латт бригаде, болх бе саг вац кхиш. ШоллагIъар а гаьнашта юкъе еха латт. ХIаьта цхьацца-шиъша «Беларусь» «сало»Iаш йоацаш наггахьа мара ца нийслац бригаде.

ДIадахача шера укх хана мастер-наладчик кийчо йир цу бригада механизаторашка гурахь дуи алат дIадора. ХIана геттара мела дел цар гIулакхаш. Бригадир-наладчик, кхыбараш хIара дийнахь силос хьоккхача хул, кхыдола балхаш диццениад. Тоа ца еш латт селкаш, кхыйола тIехьашза техника.

Гурахь алат дIадуа ха гаьнна «мие лоаме» тIехьашка йолаш санна хетт цу совхоза Пхьилекьонгий-Юртарча отделене къахьегамхошта в. Дукха ха я алаташ чуйица даьнна. Бакъда, укхаза даь оахам хIана кIеаяига, кхо бIаь гектарах тIех мара даьнналац. ДIадахача шера «Беларусь» марках йола тракторашь а оарцагIъьхаар, оахам дара. Укх шера нух тIехьа долаш цаI яц царех.

Лоацца аьлча, юкъ-юкъерча моттигашка беш бола болх ца лаьрхIача, эсала дел совхозе оахам деига, цун дикал лаккъелга. Дукха гац укхаза, вай йийцача Джамбурнева бригаде санна, кетокаш кхыйола лаьтта тоаду, кIаьдду механизмаш тIехьйола тракторашь.

ДIадув фу ииштта кийчду хьоьжаш а хилар тхо совхоза центральни хьатта.

Заведующена Костоев Султана дика йоаз фу кийчдара технологи. Эттара хьалхара кIи машинаш хьааха йолалушше а дIадувргдолча алата фу къоастаде, цIенде, докъаде волавелар из, цу гIулакха лаьрхIа бригада вIашагI а сьяа. Хьалхарча классага дIа а кхочийта складашка латт 700 центнер «белостая-1» яхача сортах дола кIа. Кийча да мукха, хена фу. Кхаь сменах болх а беш къахьегарах хьийна потало и из. ХIана а буц укхаза цига хьинаре къахьийта, дукхача хана дейа фу кийчдеча къахьегаш хьабоагIа Даскиева Зибихан, Богатырева IаБи, Тайбулатова Хьава, Шадиева Тамара, кхыбараш. Верригаш а 36 саг ва уж.

Дийнахь а бус а фу докъадеча, цIендеча 12 машинага цахаддаш болх бейташ ва слесарь Костоев Iалихан.

Иштта кийчо я «Назрановский» совхозе алат дIадераз нхьаннахьа йикъа, нокхазахьа — коача. Къаьстта хоалу из «коачале» оахам деча. Сеялкаш кхашка яхо ха хьатIоттача атта хургдац из гIалат толле.

А. ТЕРНАНИЕВ,
Наьсаре района хьалкъа тIахьожама комитета председатель,

Т. ИЛЬЯСОВ,
совхоза шофер,

М. ЗАНГИЕВ,
тха газета собкорр.

ЛИТОВСКИ ССР. Геттара кийса — кипроса массейк бIоалагIча даькьага кхаччалца — автоматизированни гомбустарг хьалий Еррисгоюзни металл теддача станокий экспериментальни Iилма — тохкама института (ЭНИМС) Вильнюсски филиала специалисташа. Гомбустарга автоматизаци яро дикка сихъю бусталий операцеш, аттача боакхь оператора къахьегам.

Вильнюсски конструкторашa керда хьальча оатхало покъостал дергде металл теде станокаш тIеххикеп ха йIаьза йолаш хулга Iалашдара, йорех шерра пайда эдаргба презицион машиностроене.

СУРТА ТIА: ЭНИМС-а Вильнюсски филиала бустамба машиний лаборатор чу. Керда автоматизированни гомбустарг нийсыеш во терахьаш декъачен бусташ доахачен машиний отдела кулгалле инженер Болеславас Бекерис (аьттехьа) слесарь-наладчик Станисловас Брасельски.

А. БРАЗАЙТИСА сурт.
ТАСС фотохроника.

ИЙРЧА ГIУЛАКХ ЛЕЛАДЕРАШЦА—КЪОВСАМ

МАЛАРАШ МЕЛАРИЙ НИКЪ БЕХКА

Карабулакски бурувтохара балкий управлене коллективо чIоагIа раьза хинна хьаллоьцар «ТIехальнна маларш мелачарнен алкоголизманен дукхьалара къовсам чIоагIбарах» КПСС ЦК-ий СССР Министрий Советех баьсомаш. Управлене еррагача производственни объекташна цу лоархIамерто доаша хетаяь собранеш хилар. Тхо долча а кийслу корта бохабеш дола маларааш мелаш бола вах. Цох чIоагIа зе дова производствана, цар дезала. Из дика кхета а деш управлене партийни, комсомольски, профсоюзни организацеша тIагIертта къовсам лоаттабу корта бохабу маларааш алкоголизманей дукхьал. Управлене вIашагIъеллий халкъа дружина, дружина звеньяш, каст-кастта дежурство дIадьу цар.

Корта бохабу маларааш меларах мел хулаш дола зе массанена дIадоалийтад. Цудухьа уж санна болча нах коллективе моттиг йоацилга дIахейтад. Корта бохабу маларааш меларашца цIенхаштта къовсам лоаттабу управлене новкъостий судо. Дуккьал июль бетта цу судо пхоззе заседани йир. Укх бетта хьалхарча декаде кхы цхьакха заседани а хилар.

Новкъостий суда юкъа ба коллективо лоархIаш а сий деш а бола нракхьаьтта мехераш. Царна юкъе ба Социалистически Къахьегама Турпала инженер А. Д. Катасонов, бурувдетта мастераш Д. И. Тонкогубов, Н. М. Губин, бурувтохара управлене начальника заместитель В. С. Оксанов, токарь, коммунистически къахьегама ударник И. Е. Свиридов, кхыбараш.

Новкъостий суда гIо ду управлене арахоллача «Крокодила», пенгазета. Корта бохаму маларааш мелерашта коллективо моттиг йоацилга хIанналехьа дIахейтад. Новкъостий судо цакладдаш бувзам лоаттабу профсоюза группови комитеташца. ХIара доаш къоастадеча новкъостал ду группкомо.

Новкъостий суд каст-кастта иха хул буровойшка: Заманкуле, ДаьттагIа, Закане. Цига корта бохабу маларааш меларашта бе болгIа бехк бу. Цул совгIа новкъостий суде дакъалоацаш хул управлене кулгалхой а.

Масала, новкъостий суда цхьан заседане дакъалоацаш вар Карабулакски бурувтохара балкий управлене начальник А. М. Косивченко. Цо дийцар корта бохабу маларааш мелаш бола Н. Рякин, бакъахьарча наькъа тIа хиккара муниа коллективо мел болх бир. Цхьабакъла, шийна деш долча новкъосталах кхеташ из ва хилавак а дийцар цо. Меина молаш шийна тIенийсалча новкъоста Рякина бахьанаш уттадора дIагIара торо во я са яхаш, цудухьа къаракъ мел аз, яхаш. Бурувдеттачун говзал Iомаира курсашка а вахийта бурувдеттар вир цунах. Лакхделар алапи цул тIехьагIа кувйна квартира ии са яха бахьанаш уттаде ваьлар из. ШатIара лечкъаш хIамаш а кхухьаш уж йохкаш царех къаракъ мела ваьлар. Ший новкъостшкара ахча а доахаш из юха дIа а ца луш цох а маларааш мелар цо.

ТIехьа дале а новкъостий судо цун боагIаш бола бехк а беш дарбана къахьегама профилакторе дарба дайта вахийтар из.

Из цаI хинна Iаш тха управлене корта бохабу маларашта тIакхуш бараш. Царна юкъе ба бурувдеттар К. Сайфутдинов, слесарь Н. Шегольков, бурувдеттачун гIоннча В. Бычков, кхыбараш. Уж массохказа хинаб вытрезвителе. Новкъостий судо общественни выговор йир цу массанена а. Уж санна болча болхлоша каст-кастта прогулаш из, цар бехкагIа бурувтохий болх сеца латташ дукха а сахьташ доах. ХIаьта цхьаболе болхлой уж санна бараш шоай коллективе нийсбалярах ший сменагIа болх бе безаш а хул.

Цхьабакъда, укхаза белгалдаккха дезаш да хьалха чIоагIа къарахъ молаш хиннабола болхлой хIана къаракъа дукхьал лоаттабеча къовсамо дикагIбола агитатораш хинна хилар а. Масала, хьалха чIоагIа къаракъ молаш вар бурувдеттачун гIоача Н. Горохов. ХIана хувцавеннав из. ХIана хьанаре къа а хьегаш цхьаккда а вай хIама доацаш болх бу цо. Иштта товешнаш из къахьегама дарбан профилакторе хиначул тIехьагIа. Цудухьа новкъостий судо хIанз каст-кастта корта бохабу маларааш меларш хьежабу дарбин къахьегама профилакторе дарба дайта.

Укхаза белгалдаккха дезаш да новкъостий суда балха тIа хьинаре дакъа лоацаш ва Карабулакски поселкови милице отделене начальник В. Г. Улаев. Цо каст-кастта собранешка къамьлаш ду, корта бохабу маларааш меларах, алкоголизмах доалаш дола зе дувц.

А. БАКАЛЮК.

Оаха яздаьчун лерагIа

«Хьалхха а уйла ца йича...» Иштта корта а болаш укх шера 27 июле «Сердало» газето къпатехадр иов. Дашхаллоева статья. «Кавказ» колхозе алат чуэцачара хвоачамбоацараш дукцар цу тIа. Цу гIулакхах укх тайпара жоп дайтад редакцега МагIалбика къадьегамхой депутатий городской Совета председатела заместитела иов. Цурова:

«Хьалхха а уйла ца йича»... аьнна корта а болаш «Сердало» газета тIа араьнна статья «Кавказ» колхоза правлене йийцай.

1972 шера алат чуэцача учет во леланрах, къахьегам дерттIа вIаштIехьа ца баккхарах, хий деххача лаьттана доагIача тайпара довл ца дарах колхоза кертерча агронома В. Н. Крошкана, лаьтташ леладеча бригада бригадира А. Л. Попова чIоагIа бехк баьб».

●

Ачхой-Мартана района партбоахама управленера хоам бу: «Торонах пайда вац» аьнна корта а болаш укх шера 4 июле «Сердало» газето цепатехача рейдови бригада материала тIа дувца хвоачамбоацараш довлш хинна хилар бакъда. «Лермонтовский» совхозашта цун еррига отделенеш, шурий-товарни фермий шура яккхара а из пачхьалкхена дIачувлара а чIоагIа тIехьайр.

Цу гIулакха баььнаш дукха да, хIаьта кертерара дарвIа дезаш да деттача воахина дола во дар, ясла яхабар. ДIаьдача хана торонех пайда ца эцар хIана меттаеттадела хила дале а шура яккхарен из пачхьалкхенга йохь карен заданеш толамца кхоачашбир мел ешар дахь оаха.

БелгалдаьIна тоалоннад доалаш кхоабиега. Шура цасамъяьккхара цахаддаш тIаккхуаь мина йоккъар, кийсе болабаьб муж, барда. Цул совгIа, хIара деша качахьалкхена дIалургйолча шурий заданех йола мероприятеш оттаьй, уж дерттIа дIайоаийтай шурий-товарни фермий еррагача коллективашта».

Л. ХАТАЕВ,
юбоахама управлене воккагIвола зоотехник.

IАЬСИЙ ЛЕЛАДЕР

Ший болх дика ховш, безаш, халонех ца кхераш хила веза хьайбаш леладер, къаьстта ловман хьалашка болх беш вир. ТIаккха мара мостаргдац балха тIа лакха толамаш дахл.

Цу тайпарча нахах я Нежий-Юрта района Нурадилова цIерагIча колхозе болх беш йола хьайбаш леладер Ахмадова Зулипат. Тхьаь ворхI шу гаргга яа я из болх беш йола. 1945 шера дийтта шу даьнна йиI йолаш Казахстане болабелар цун къадьегама никъ.

Ше хана зIамига яле а къахьегама тIера а йолаш дика толамаш доахаш болх дIаболабир Зулипата. Цунах тешал ду болх дика барах цунна тийнача грамоташа, совгIаташа.

1959 шера дезе цахаддаш Х. Нурадилова цIерагIча колхозе хьайбаш леладеча къахьегаш я Ахмадова Зулипат. Масала, кIира колхозахочо шера юкъера лаьрхIача 250 дийнахь болх бу колхозе. ХIаьта Зулипата дIадаьча ворхIлагIчен бархIлагIчен пятилеткашка цхьа шу дIададийтадаьц юкъера лаьрхIача кхо бIаь совгIа дийнахь колхозе болх ца беш.

1964 шера ловман хьалашкий леладе 36 Iаьсий тIечоагIдар Зулипата. ПланагIа хIара дийнахьн бусе 400 грамм дукх тIаккхетийта дезаш яр из цхьан Iаьсийта. Белгалдаккха доагIа, кьалха яр Iаьсий леладаь ца хилар.

Довкъа а бейктоккхане а декхар дар Зулипата тIаднналар. Кхалхана могаргдаш, из дIакхочавергбац ловман хьалашка Iаьсий кхаде яхаш кхалиевъа низахи хьайоракш ца тешаш хабараш дувцар цхьабараша.

Берриге вз тIабацийтар цо ше дьатIайнйацача балха тIа толам баккхара. ХIаьта бера хьая дезе болх бе йоллешна Зулипат кхераш кхар халонех. Дукха халонаш бIаргаейна а царца къовсам лоаттабе Iема а яр из. ХIаьта Зулипата оамалйна кертерара дар—ше шийна хьалхашка отталаь декхар кхоачашдара, дIадоладаьча гIуланда ше еррига тдIалуш къахьега Iема хилар да.

Хьаллара шин-кхаь кIира хьадар Iаьсий леладе. ХIаьта балха опыт а яцар. Цудухьа кхаьча Iаьсий леладерашка беча балхага хьожаш, ше ца кхетачох царгара хьаIомавийш дIаболабир цо из болх. Цу шин-кхаь кIирагIа хIара Iаьсийта дийнахьи бусе тIаккхета дукх ваьнаш цIеангагIа дар. Кхетадир цо, Iаьсийгаш дика кхедара, дукх тIаккхетийтара эттара хьалха эшаш дар, уж шоай хаппахьа кхаба́р, хий моллар, тух делар, дувчдар долте. Ше кхетадаьча тайпара дIахо болх бе йола а ялар из.

Ловман даьгIенашка Iаьсий леладе дез ха чакхъьяьлар. ЦаI юкъера далийтанзар Зулипатас ше леладаьча Iасмагех. Дика тоаделла дар цаI сакъа дерриган а. ХIаьта яьча белгалдаьлар хIара Iасмага дийнахьи бусе юкъера лаьрхIача 700 грамм дукх тIаккхетийта.

Зулипатас цу шера баьккхана толама лакха мах бар. Нежий-Юрта КПСС райкомо рийсполкомо Сийлен грамота елар цунна. Иштта Iаьсий кхелара, шерра дукх тIаккхетийтара плонаш а социалистически декхараш а шерагара шерага тIеххкоачашдеш, дIадолхар шераш. Цхьайолча хана дукха низ дIабала безаш хулар толам баккхара.

1967 шу дар. Ахка тIелхаьчача ловман даьгIенашка дегар хьайбаш. Цхьан дийнахь цIаьхха чIоагIа мух а хьекха тIаьхкар Iаьржа морхаш. Цу тайпара догIа дешна шоашта дага а дагIац, йоахар бриккъийча нахе. Ловмашта тIара босешка гIолла Iочулоладелар лаьттоцца найна бIехк тIой а текхалеш Iаьржа догIан хий. Ловм кIала дажача хьайбашта чIоже гIолла ийсса тIадовгIаш дар из. Уизар а даьнна латтар хьайбаш. Хьайбаш хих хьанийта кIалхардохаргда ца хоаш латтар бежа Iуй. ХIаьта ха йоав йиш яцарь. Цу хана, кхычарна масал, а луш, IочудолгIача дик пиеъ хувцара тIошта гаьнаш тIа а тувсаш сурт е йолайир Зулипата. Иштта, Зулипат хьалха а йолаш хинна ники кийна хIалак хургдола хьайбаш кIалхардаьккхар бежа Iуша.

Колхоза хьайбаш хIалак ца дайтора лоаттабаьча къовсамо нийса, дика дакъа лоацаш къахьийтачьдарах цу шера Нохч-ГIалгIай юрта Болхама Министерства Профсоюза Обкомен Сийлен грамота елар Зулипата.

Болх дика барал совгIа общественни декхараш кхоачашде а ха корайоагIа Зулипата. Итт шу да из КПСС член мутIарвыя йола. ХIаьта хIанз ловманашка хьайбаш доажалечарна юкъе, агитаторни болх бу Зулипата. Мукъа йоаза хера йеррига беша Iуй лье а гулбий царна газеташ деша.

— Раьза йоа хьо шоай болхлой коллективгда, — аьнна хаттар дина.

— Ловман даьгIенашка хIанз болх беш бараш берригаш а цхьан дикача дезале санна шоайла барт болаш ба. МолагIча гIулакха, эшача новкъостал де кийча ба, — йоах Зулипата.

— Со санна Iасмагаш лелаеш я укхаза Эскирханова Аьмань, — йоах цо дIахо, — дикаш совгIа дунах ала хIама дац са. ХIаьта итт шу да из Iаьсий леладеш йола. ХIаьта цу иттанех цхьа шу дIадаккхийтадан цо ший плане кхоачаш ца еш. Укх шера СССР-и Нохч-ГIалгIай республика автономни хьаь 50 шу дизарь сийна цаI юкъера ца доалийташ дийнахьи бусе хIара Iасмага юкъера лаьрхIача 700 грамм дукх тIаккхетийташ ловман даьгIенашка 80 Iасмаг кхеде социалистически декхар тIайийцад аз. ХIаьта сей декхар толамца кхоачашдара берриге низ дIа а дургба.

ХIанзалца Зулипата даькхача толамашна хьежача шеко яц цо тIелецца социалистически декхараш толамца кхоачашдергхилара.

Х. АБУЯЗИТОВ.

БОЛХ МЕЛБАЛИЙТА ЙИШ ЯЦ

Дийла воагаяльчо хийа фу алад, кхаш да. Соцхка Iа шийлен ахка догIаш ца делхаш хIайхек дарах оахи лайнай дукха хелонаш. Хьалеча хIамах дог лелха, болх мелбалийта йиш ма-цай.

Къаьстта болх бера тIера, шоай гIулакх дика доьзаш ба Н. П. Грунь корте латтача шоллагIча бригаде тракторно-кхаш леладеча бригада механизатораш.

650 гектара тIера гурахь дIадийна кIаи мукхи чуйицаб колхозе укх шера. Чах цIенлаьл кхиш. Цул тIехьагIа лаьтта вьхад. Машача доакъара лаьрхIа 300 гектара тIа шоалагIа хьажкIаш дIадийний.

Массанена дика ховш да сенаж батIкха — дика доакъар долгIа. ХIаьтта цунна лаьрхIа 196 гектара тIа горохаиа эбаь кеп дIабийнаб. Цу участкеа ионагIо мена доакъар чула дага да тхо.

И. ЧЕБОТАРЕВ,
Сунженски района «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза керттера агроном.

IАН КИЙЧО ЕШ

СССР-и Нохч-ГIалгIай республика автономни хьаь ах бIаь шу дузача ден сийна лакха социалистически декхараш тIайийцадар тха колхозо. ХIаьта уж декхараш кхоачашдара шерра ахь а йоаржаь хIанале дика толамаш даьхад колхоза къахьегамхоша.

Масала, хьаьцаргъа вай шурий-товарни ферма. Во вIаштIехьбаькхабар дIадаьача шера цу ферме беха. Хьайбаш леладераша телнайора производственни дисциплина, хIаьта цар балхацара моральни материальни безам совбаьккхара деш хIама дацар. Цудухьа каст-наста хувцалора ферма болхлой.

Ер шу дIадолалуш колхоза кулгалхоша, специалисташа шурий-товарни ферма коллективаца цхьана тохкар хьалха хийна кхоачамбоацараш, уж дIадахара лаьрхIа план оттайир. ХIаьта цу планага хьежжа ергабаькхар шурий-товарни ферма коллектива болх. Иштта, кхы хувцалургйоацаш вIашагIъеллар даим хургйола доьркай коллектив. Реконструкци а яь болх бе йолалийтар хьалха болх ца беш хинна фермера нувкаш арайоаха, хьайбашта доакъар хьатIаккхухьаш, доахам детташ йола механизмаш, агрегаташ. Цу гIулакхо дика аттача баьккхар шурий-товарни ферма болхлой къахьегам.

Къаьстта теркам тIабахийтар колхоза правлене доакъара база чIоагIъяра. Наггахьа санна дIадахача шера укх хана Iалашъяь еррига йол 6222 тонн мара хиннаеце, укх шера хIанзале 7250 тонн Iалашъяьй из. ТIехкхоачашъяьй бьаца витаминни хьоар даккхара план, хIаьта чо 2043 тонн Iалашдир.

Цу тайпара, дIадахача шера укх хана елла хинначул дукхагIа, кхо эзар тонн гаргга силос а еллай колхозе укх шера.

Къоастаднр баьцарча конвейера дувзадеина дош а. ДIадахача шера баьцарча конвеера лаьрхIа буц дIайийначa кхашка цхьаккха план а йоацаш доажадора деаран. Цу гIулакхо дукха зе дора колхоза экономикана. ДIайийна дукхагIа йола буц хьайбаш хогаш тIа а бийтте йоайора. ХIаьта укх шера буц хьекхачул тIехьагIа мара доажадацар хьайбаш баьцарча конвеера буц дIайийнача кхашка.

Цу гIулакхо дика ххом бир доакъара, лоадир хьайбашкара йоаккхача продукцега дIадодар.

Кхоачамбоацараш дIа а доахаш доакъара база чIоагIъярца бувзам болв дош къоастадаро дика пайда белар шурий-товарни фермане а беррикача боахама а. Холуш лакхъелар доахана продуктивность. Цунна тешал ду укх цифраша. ПланагIа 768,5 тонн лакха евача хIанзале 817,5 тонн шура яьккхай колхоза доьркаша. ВорхI бетта планагIа йоаха еачук 59 тонн совгIа шура еллай колхоза пачхьалкхенга а.

Дика лаккъеннай хIара кхоабача Iаттагара юкъера лаьрхIача йоаккха шура а. Цунца цхьан дукхагIа я хIана шурий-товарни ферме дика толамаш доахаш къахьега доьркаш а. Колхоза дикагIйолча доьркашца «Знак Почета» нinfинaь орден лелаеча Кунешова Марияйда, Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча Габараева Каплавестайца нийсса, царел тIехьа ца юсаш къахьегаш я къона доьркаш комсомолкаш Картокаева Роза, Аккамбетова Рая, кхыбараш.

Дика лел колхозе пачхьалкхенга дукх дохкара гIулакхаш а. Масала ах шера планал совгIа 330 центнер дукх дехкад пачхьалкхенга колхозо.

Къаьстта дика толамаш доахаш къахьегаш ба колхоза йоа тIара оалхазараш леладераш. ЦхьоалагIча июле 121,5 процент кхоачашйир цар пачхьалкхенга фуъаш дохкара план. Йоа тIара оалхазараш леладеча коллективашта юкъе дика болх бу Иванов Георге кулгалдеча болхлой коллективо.

СССР-и Нохч-ГIалгIай республика автономни хьаьь 50 шу дузача дийнахь пачхьалкхенга хьайбий продукци йохкара план кхоачашъе ворхI колхоза къахьегамхоша.

А. ШЕСТИНЕРОВ,
Шелковской района Ленина цIерагIча колхоза экономист.

Москва. Металлаш тедача станокий (ЭНИМС) экспериментальни Iилма — тохкама институт советски станокаш ю Iилма-технически центр а. Цун болхлоша экспериментальни тохк теоретически шоаш лехараш, отталь конструкцеш металл теда йолайолийт. Даьхен станокаш хьаенга дегIадаре дукхагIйола проблемаш практически къеста а ю цунна хьостам а тел ЭНИМС-аша. Образивни обработка отдела болхлоша хьалий чIоагIача сплаваш хIама хьаара хала йолча материалехи деталеш яра яша керда электрохимически плоскошлифовальни станок. Станока юкъейоало алмазни гомапеш электрохимически маркхааце деталеш чаьрью комбинированни метод.

СУРТА ТIА: наладчик-штамповщик В. С. Лебедев керда станок болх бара кийчъеш ва.

В. Янинова сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬАЙБАШ МЕЦА ХУРГДАЦ

Советски сага хьашташ дангара дезга лаккхуш доагIа. ХIаьта уж кхоачашдара къаьстта лоархIаме да хьайбай боахама деррига доакъош дегIадоаладар. Хьайбай боахам дегIабоалабар хьалхарча аргIагIа доакъара база Iалашьярах, чIоагIъярах тийша да. Из дика кхетаду МагIалбика района «Ингушский» совхоза къахьегамхоша. Iан замалахь чусоцадаь лоаттадергдола совхоза хьайбаш кена ца хилийтара, царгара йоакка продукци лох ца яллийтара ха дехьа ца йоаеш, йолаш йолча резерваех бизза пайда эцаш тIатIеIIа доакъар Iалашдеш ба уж.

Беча балхага хьежжа да къахьегама толамаш а. ПланагIа эзар тонн Iалашъе езаш хиннача 4780 тонн сенаж кийчъяьй совхозе. Из мах бола доакъар кийчдара технологи дерттIа кхоачашъеш Iалашъяьй сенаж.

Дукха хIама дисадац баьца витаминни хьоар Iалашдара план кхоачашъе а. ПланагIа 50 тонн кийчде дезача 42 тонн кийчдаьд из совхоза доакъар Iалашдераша. ХIанз из болх дIахо беш ба.

Дика я Iалашъяь йол а. Дукха хIама ца эшаш 1100 тонн Iалашъяьй из боахаме.

ХIанз фуна лаьрхIа 110 гектара тIара шоалагIа люцерна хьакха йолаьй совхозе. Из хьокхаш ва совхоза дикагIвола комбайнер Гетагажев Хьамбикар. Белгалдаккха доагIа укх шера алат чуэцаш Хьамбикара ше 830 гектара тIара алат хьекхалга.

Геттара хала хул гуйрана, Iай, бIаьстап юкъе Iан замалахь хьайбаш чусоцадаьча моттигашка, къаьстта жа латтача кошарашка гаьна Iалашдаь доакъар хьатIаккхахьа. Цул совгIа доакъар хIатIаккхухьаш беча балхага дукха ахча а дIадода.

Из кхоачамбоацар дIадаккхара дукха даьд совхоза доакъар Iалашдераша укх шера. Масала, сенаж хIара фермана, кошарана юхе говр-ворнаца хийцна хьатIаьх йиш йолча моттигашка еллай. ХIара кошарана, фермана иштта юхе дIаоттаьй аргIаш а даь 800 тонн йол, ча. ХIаьта ча хIанале 3500 тонн Iалашдаьд.

ХIанз силос Iалашъе йолаьй боахаме. ПланагIа 20 эзар тонн Iалашде дезаш да совхозе из мах бола доакъар. ХIаьта хIанзале Iалашдар хIама ца эшаш итт эзар тонн да. Силос а кошарашта, фермашта юхе йоллаш я.

Шоай къахьегама толамаш «Ингушский» совхоза къахьегамхоша СССР-и Нохч-ГIалгIай республика автономни хьаь 50 шу дизара хетаду.

М. ХАМАТХАНОВ.

ХЬИНАР ДОЛА САГ

Грозненски аьшкбетона конструкцей заводе — йерттерчарех цаI лоархIаш я формовочни цех. Цун коллективе лоархIеш сий деш я формовщица Албастова Банати. Эттара хьалхарчарна коммунистически къахьегама ударник яха сийцола цIи еннай цунна. Йоккха ацар из, хIанз из шийн шоллагIа цIа лоархIаш долча заводе балха еача хана. Из дар 1959 шера. Юххьанца тайп-тайпара балхаш деш хилар. Шийна тIадилла, шийх тийша дита моллагIа гIулакх тешамеи цIоцеи чакхдоаккхаш хилара белгалйоал Албастова Банати. ХIаьта а дего кхыдар лехар.

Лехачоа корадоагIа йоах кипо, Иззамо корадир из Банатена а. Из балха хьожаю формовочни цехе. ХIама ха тIера йоача ца кастта боккхонца Iомаю формовщица говзал. Иштта кхоачаш шу далалехьа лакха квалифицированни формовщица хул цох. 1962 шера кхоалагIа, 1964 шера йиъалагIа разряд яу цунна. ТIехьарчох тахенара денга кхачалца болх беш я заеньевая Албастова. Бакъда, дукхьал ший болх беча гIулакх чакхдьинарг лоархIаш яц Банати. Цо дакъа ца лоацаш еш ма дий аьнна керладар хиннадаш заводе укх тIеххьарча массеца шера. Сменин заданн 120 — 125 процентал кIезигагIа кхоачашъец вок. Албастовас — йоах цехкома председатела Мапуков Георгий Савельевича. Из тамаш а яц. Кийчъю продукци дика хилийтар, къахьегама дисциплина теаха яц яр, хIаране декхар да, — йоах Баната ше а.

Производствах ший хIамах сийна дог лезаш, наьха дукха ехаш къахьег во. Хинаб Банате учинкаш а, нийсъенай царна хьехам, новкъостка, де деза моттигаш, халонаш ле Iомабе безаш.

Низ ца кхобеш, къахьегаш лакха толамаш дахара тарра заводе общественни балха юкъе дакъа лацар белгал а доаккхаш цун къахьегама книжка тIа тIъ ворхIазза йоазув даьд. Сийлен доска тIа доалд цун сурт, тайп-тайпа кхиан совгIаташ, премеш.

Р. ЯНДИЕВА.

Дика хоамаш

ДЕШАРХОШКА ХЬЕЖАШ Я ШКОЛАШ

ДIадейчача шера тха района ухьайолча школашка помещенеш кIезига хилар бахьан долаш кхаь сменах дешар дешархоша.

Укх шера паргIатта дешарган Iар. Керда школаш хьалъьй Знаменке, «Минеральный», «Озерный» совхозашка. Юкъерча дешара школаш я уж.

60 керда хьехархо венав укх шера района школашка болх бе. Царна юкъе ба математикаш, физикаш, химикаш, кхыча дисциплиний хьехархой.

М. ТАТАЕВ,
Надтеречни районо заведующий.

●

КЕРДА ГIИШЛОШ

Дукха ха йоццаш Ачхой-Мартане гIишлошъерана эксплуатаце дIаелир 12 квартир йолш шозза вIаштIарахь цIа.

Керда хьалдъьча цIагIа баха чубахаб хьехархой, лораш, кхыбараш.

Цу гIишлон цхьоалагIча этаже хургья кхачан продукташи промышленни товарашн дохка тикаш.

Иштта укх деношка хьалъьйиннай юкхьандара школа а. Укх шера шн-бIаь дешархо чуэцаргвв ю.

М. БАКРИЕВ.
Ачхой - Мартанан райисполкома председателан заместитель.

●

ЗАВОДО ДЕША БОХИЙТ

Соьлж Нальсарерча «Электроинструмент» завода управлене Одессерчен Брянскерчен машиностроительни техникумашка деша вахийтар юкъера образовани йола тхьдьи итт саг.

Укх шера а 30 направлени яйтай техникумаша «Электроинструмент» завода.

Конкурсах чакхбаьнараш 28 сентябре лакхе йийцача городашкарча машиностроительни техникумашка деша дIагIоргба.

Царга хьежаш я механизаци автоматизаци процессай, металлообработка, механически отделени.

Б. ЭСМУРЗИЕВ.

КХАШ ХИХ IОБАДЕРГДА

Дукха ха йоццаш «Чечнигводстрой» шоллагIча ПМК болхлоша 926 гектар кхашка искусственни хьесапе хиш тохара лаьрхIа керда система эксплуатацие дIаелир Надтеречни, Наурски, Шелковской районий бохкамашкарча къахьегамхошка.

Дукхьал Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза дуга дIадйиначен дукхача шерашка тIаьвла баьцаш дIайийначен 310 гектар хулача кхашка искусственни хьесапе хиш дехкилга вIаштIехьдаьккхир ПМК болхлоша.

Баркал йоах юртбоахама къахьегамхоша цу колонна коллективана.

Н. ПОПОВ,
минводхоза ПТО начальник.

Дека илли, кхашка!

Юртбоахама къахьегамхой юбилейни хьуккъам чуэпа вIалла эра а балалехьа кхаш леладераш та культурин гIулакх дара агитбригадай бахха тIаан оттайир Грозненски района культура отделе. Виноградное, Йоккхача АтагIа, Первомайски юртий культура Шеной художественни самодеятельноста артисташ, «Знание» общества лектораш, специалисташ, юкъе бола агитбригада массехказа хулаш. хиннай «Загорский», Грозненский шурий, «Горечнеисточненский» кхыча совхозий кхашка.

Кхашка къахьегаш барий касткаста лаздугIа йиш хул-шоаита дукха дезача «Даьхенах», «Кхача йоIах» долча Л-I. Айдаева доахача лирически иллешка. С. Алисултановей М. Тахаевей деча тайп-тайпарча халкъий хахкорашка а иштта беллие хьеж уж.

Къьеттй дукха дезаденнад юрта боахама болхлошта Первомайская станицерча агитбригада концерташ. Концерт доладалале мехка а доазол дехьарча а хьалех лаьца беседа ю, е лекци еш колхоза парткома секретара заместитела Е. В. Шагаева. Из па художественни самодеятельноста коллектива музыкальни култалхо а ТIаккха доьалу концерт.

Района агитбригада цкъа хиначара къахьегамхой юкъа а цуйта сатувсаш хул.

СУРТА ТIА: Илли доахкаш я Первомайская станица культура Шен мехкарий квартет.

Л. РУДСКИЙ.

ХIАНА ДАР НУСКАЛ ОЗАДЕННА?

Дукха нах гулбелар Нальсарерча культура Шен йоккхача заде. УрагI-ихорагI цIе ленташ а хьоарчаль лизаьица кхаьла «Весгаш» латтар коа. Залера хьахозар зевне гIар, пандара оаз. Нокъа гIолла тIехьоалар а Iелацар цига фудмалац ца хьежача.

Белаж тIа гIолла пхорагI цIе ленташ доахк президиуме багIача, городской Совета исполкома председателя Бузуртанов Хьасана а, ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара Барахоев Руслана а, мехкадьтта база директора Мальсагов Тухана тIахьийхача, кхыча наха а.

Шоай вахар хоттача къонабарий цIей цу дийнахь деддаьр района загс яр. Укхаза эггара хьалха хинна цу тайпара торжественни гIулакх дар из. Из гIулакх хоза вIаштIехьдаккха хайра загса заведующая йолча Богатырева Марема, кхыча болхлошта: Зизай кIорапана хьалйиккъай зал. Сийрда леп кьона нускалаш, цар мохрой катий нах. Массанахьара цар вахар могадеш, дахьтал дел доаха лоьцаш хоз. Трибуна гIара къамаьлдаж ду Бузуртанов Хьасана. Барахоев Руслана, кхычар. АргI - аргIа хьатIа а укхаш бракосочетане журнала тIа кулгаш яьду къоначар. Ловца а боаккхаш свидетельстваш дIалу шоай вахар вIаший лийзача къонабарашта Богатырева Марема. Цар празо гIалйиггай Марем а зале мел баьIараш а. «Шампайске» шуша чура кIей морхаш а аралех юкъюкъе.

Цу денах биалургбоаца кхаь хилар мот сона «Назрановский» совхоза трактористa Мержоев Сулейманаи Вышегурова Тамарийнем, юртбоадама производственни управлене болхлочоа Аушев Хасанаи Картоева Зинайнем, «Электроинструмент» яхача завода болхлочов Репницев Федоран Стручкова Татьянайнен. Иштта торжественни хьале, шоаш санна бола дукха кагийнах вIашагIтоха из регистраце е массале вIаштIехьдалац.

Дикка тIехьале йолаш дIахо а кIоаргде, хьа йIаьха хийла езаш гIулакх хетт сона цох. Цудухьа из даькъал а деш дештIехьлевца сайна цу минуташка хийттар ала лор.

Вышегурова Тамара ахь хоташ, уаздлуш яр. Эггара хьалха цу саннача моттиге ийсьенна хилар, шекноалалга дац. Iаткъар цунна. ХIаьта а из хинна Iацар, аьнна хетт. Тамарай вIалла ца хиначча тайпара айдала деза со юхдийттар. Дахна ца лелдаь хIана леладе а, хIаьта дIадоладе а атта дац. ХIана аьлча моцв санна сиха шийнех хуьцалуш, дIадоалаш ди уж гIулакхаш. Ха а зама а эн, наькъ барт-цхьаьгIо а эц уж эрголонаш яра.

Тамара кер чу дукха йийкхагIа хургьяр, нагахьа санна ше маьре йоагIаш хоза чеххий а дукхаш, новкъостаица, къоначa маьрвежараьица из цига енаьларе. Сактердаме, еладиния, хIаьта шиш иштта сий де гулбенцарех доаккхал деш хургьяр Тамара цу зала чу доккха ловзар оттадальдаларе, цун дега лоIам бу бегаш, пандара ваз хезалаьре. Керда обряд дIайолае, из наха езаллийта лоам хоарцабе санна хала да.

Нагахьа санна керда обрядаш вахара юкъе кхадьа аьнна хержача района комиссе кIезига-дукха болх баьбаларе Стручкова Татьянайна сийна хоза хетаргьяр из еррига церемони Тамарийна а, хоза тоаргдар уж цIе лентиш, зизаш а, дIа-хьа дехка доцо гIоараш а, пандара йиш а. Комиссе из даизар. Я царех саг а парий-хьох цига-м хIана аьлча, райисполкомера саг нац укхаза, кхаш раьза болацаш бар загса болхлой.

Иштта тесса леладе йиш йолаш гIулакхаш дац обрядашцара дерам. «Комсомольски хьоалчагI», «комсомольски сайре» я алар найда бац, цар чулоацам, уж вIаштIехьъяхор иштта хила деза аьнна кIоаргга ца техкача. ХIана аьлча, иштта уйла ца еш беш бола юкъара сакъердам цхьабарашкахьа оадбезам болаш, вахкарна эшам болаш чакхбала тарлу — лойя а, ца лойя а.

Назране илхайтта къам дах. Царех хIаране шн-ший обрядаш я. МалагIа ергья царех тхьамада, малагIа оттаергья керттерча мугIаре, уж ше яр дика а хоза а хилча? Дика дар нагахьа санна цу массанена тара а йоацаш шиш тайпара хоза, массане дег чу юхаргйоал цхьа керда форма корайоагIаре.

Цудухьа цу йолаш йолчарех кIезиг - дIезига дика мел дар хьа а эцаш хьое, хьаккола еза уж. Лоацца, аьлча комиссена шортта бе болх ба цу хьакъехьа. Бакъда, хIана санна мара уйла ца еш из гIулакх леладойя пайда хургбац леладечох.

Дицдала йиш яц бехктокхамерча наха из санна долча гIулакхаша язаний доттагIал, барт чIоагIбелга. Бытовой обряд — хIара къамах нах гарга оаьра, кхоачар хилийтора эггара пиэ болашагIа долчарех цхьа гIулакх да.

Уж уйлаш я сона, кхыча гулбеначa наха юкъе бедгал а йоацаш цхьа ца йоалаш ладеш санна ше маьрел дар теша деш кулг а яздаь Тамара дIаяхача, загаштараш.

М. ЗАНГИЕВ.

●

МОСКВА. Города чухье а герода уллуярча моттигашка а хагий моахьаш дIа-хьа кхухьилга — цу гIулакха яь я комбинированни энергосиловой установка йола керда советски электромобиль.

Машино дIакъу 500 килограмм мукъ, цун сихал — сахьата 80 километр, цунга аккъара булургбола някъ — 300 километр.

СУРТА ТIА: керда электромобиль.

В. СОЗИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

СПОРТАХ ДОЛА ХОАМАШ

Укх деношка Грозне хиша слалома яхьаш хилар «Трудовые резервы» общество чубоагIача къонача спортсменашта юкъе. Спортсменаш дехкарийла бар Шолжа тIа хьал а, Iо а шишна бIаь метр някъ бе. Цу яхьашка дехьа доацаш лахайтта саг вац.

СУРТА ТIА: яхьай доакхаш хой.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ШАШКАШ

Грознерча шахматин клубе шийтталагIча августе дIайоалаелар мехкашта юкъерча бIаь клетка йолча шашкаех йола СССР XVIII чемпионата ах финальни яхьаш.

Яхьашка дакъа лоацаш ва ДСО-и ведомстваи чIоагIагIа волга вийтта шашист. Царна юкъе ба СССР хержача командана юкъебоагIа мехкашта юкъера мастераш В. Агафонов («Урожай», Москва), С. Давыдов («Спартак», Ташкент), кхыбараш.

Хьалхарча туре хоталоаш яьккхар В. Агафонов мастералла кандидат волча Т. Заметисагара. Дика тодам баьккхаб спорта мастер волча киевлаьнна А. Безверишнкос. Хьалхарча шинна а туре котало яьккхар цо. Шин тур чакхъяьначул тIехьагIа хьалха бар В. Агафонови, А. Безверишниковг.

Къьетта сакъердаме, яра цIъовсам хилар яхье дакъа лоацарашта юкъе 3—4-чен турашка.

В. Агафонова котало яьккхар Л. Тихсергарех («Трудовые резервы», Москва) Якутски АССР-ра мастералла кандидатагара И. Никифоровгарех. ХIаьта А. Безверишникос И. Никифоровгара котало яьккхар, Л. Заметисаца цхьаккха а цот ца воалаш лайзар. Ташкентерча С. Давыдова эшавир Л. Заметис, хIаьта Минскерча спорта мастерца Ю. Файнбергаца цхьаикха а кое ца воалаш лайзар из.

ТIехьарча шин турагIа иштта котоланаш яьхар Бакурча «Локомотив» спорта мастера Т. Мехтеева, кагирхошта юкъе СССР чемпион волча г. Самаркандерча спорта мастера М. Фазылова.

ХIанза йиъ тур чакхъяьначул тIехьагIа хьалха ва В. Агафонов. Цун 4 очко, я. ШоллагIа моттиг 3,5 очко йолча А. Безверешенкога я. КхоалагIа моттиг еъ кхоккха очко йолча С. Давыдовех Т. Мехтеевех.

ШАХМАТАШ

Бедия Калитва яхача городе хиначa Российски Федераце хьалхара моттиг яккхара йолча ахфинальни яхьашка дакъа а лаьца цIеккхьачей вай къона шахматисташ. № 32 йолча юкъерча школа дешархочо Гашиш Сергея 4-гIа моттиг яьккхар. Цо кхоачашйир спорта мастералла кандидата норма. ЦхьоалагIча разряда норма кхоачашйир № 14 йолча юкъерча школа дешархочо Хачатурова Тамарас а. Цо я яьккхар 4-гIа моттиг. Ала деза цу шинне а шахматисте финала юкъебахара яхь а ах-ах очко мара эшаш хина ца хиннилга.

Нохч - ГIалгIай АССР чемпионка йолча итт шу дызанча № 41 йолча школа дешархочо Межидова Мариэттес а яьккхар ийсней кхоъ ах очко. Ццьокха а кхоачашйир цо кхоалагIча разряда норма.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Газет арадува шинарен, еари, шоттен денашка

ХОАМ

Консерваш чуьйхка вай мехка хьаьнь Iовкъа бахкаш хьада боврам а бовнаш дIечуййю Нохч-ГIалгIай АССР потребительски кооперацe ерригеча продовольственни тиканаш приемни пункташен.

Шоашкара аьсса Iоакъа бакхаш дIачуле, промышленноста чIоаггIа эшаш я уж.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 август

9.30 — Передачай программа. 9.35 — Кердадараш. 9.45 — Дунен халкъашта юкъера конкурсий лауреатий концерт. 10.35 — Пятилетка шоллагIа шу. «Город — юрта». 10.50 — «Комиссара Бердаха тIехьара гIудакх» яха телевизионни художественни фильм. 2-гIа серя. 11.55 — «Святорадж» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 13.25 — Кердадараш. 16.10 — Передачай программа. 16.15 — «Эрсий мотт». 17.00 — Передачай программа. 17.05 — Бераштa. Тенкий республикански театра «пачкахь — пхид» яха спектакль (нохчий меттала). 17.55 — «Са доттагIа Аминов Устар» яха телевизионни фильм. 18.10 — Пятилетка (Нижнедойшьча (нохчий меттала). 18.20 Нохч - ГIалгIайче гIолла. Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.40 — Киножурнал. 18.50 — Къахьегамца сийдоаш ва саг. «Токарь Дарситов» (гIалгIай меттала). 19.00 — Бераштa доаа мультфильм. 19.10 — Iа давнэн иштта кийча еш до шо? 19.30 — Босбола телевидени. «Дуга буртигтал» А. Николаи телевизионни спектакль. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Машен» яха художественни фильм.

18 август

9.30 — Передачай программа. 9.35 — Кердадараш. 9.45 — Босбола телевидени. Бераштa. «Хьабола фалг». 10.15 — «Сатоссаш кхоьеалар» яха художественни фильм. 11.50 — Юрта бахкаш сихдалар. 12.00 — Босбола телевидени. Дунаевски амарий концерт. 12.45 — «Кхзга ниI» яха телевизионни документальни фильма премьера. 13.15 — Кердадараш. 16.55 — Передачай программа. 17.00 — «Уникальено» яхача пионерски городе. 18.00 — «Курильские калачи» яха документальни фильм. 18.35 — Нохч-ГIалгIайче гIолла. Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.55 — Хоамаш, реклама. 19.00 — СССР Фе-Флоти лениа хетаха концерт. Советски Эскара Центральни театрера трансляци. 21.00 — «Ха» Информационни программа. 21.40 — Кердадараш. Передачай программа.

РАДИО

17 август

6.30 — Юртара вахар (гIалгIай меттала). 6.45 — «Партийни организаци хьажар лехкхьуш доагIа» яха корреспонденции (нохчий меттала). 6.57 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 8.12 — Передачай программа. 8.25 — Бюллетени аьлараш (эрсий меттала). 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — «Довкъараш лийхдача коммунисташ» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 16.30—«Нохч-ГIалгIай АССР-а 50 шу дизарга. «Нохч-ГIалгIай чу коллективизаци яь шерашк» яха беседа (нохчий меттала). 16.45 — «Хоадаш болаш къовсам доаттабе корта бехьбу маларан мелярцэ» яха беседа (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш, (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.40 — «Моттигерча авторий керда стихаш» яха литературни передача (гIалгIай меттала).

18 август

6.30 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала). 6.46 — «Зеоадера халкъа университет» яха беседа (эрсий меттала). 6.57 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан никъ» газета обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25—Юртбоахама болхлошта доаа концерт (нохчий меттала). 16.00 — «Вай Даьхен аренашка» яхача пикадара передача. 16.30 — Советски Эскара бIучой письмойх доаа концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, дукхагIча давкъе йоаций а йоацаш, малхбоалехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 30—35, Грозне 33—35 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. Кхоанен ломмех хувцалуш морхаш а йолаш, цхьацайоача моттигашка юкъ-юкъе догIа а делхаш, ди а къуъкъаш, малхбоалехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш хи хилен фегара температура байсашка 15—20, деношка 28—33 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: 364051 г. Грозный-51 Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-06; редактора хьа, — 3-39-11; белхтоахана секретаре — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий 3-61-46, промышленноста отдела — 3-42-30; юрта бахама отдела — 3-42-28, письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательствон типографи. Революцен проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: 364051, г. Грозный, ул. Ленина 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-06; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни и культуры 3-61-46, отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии—2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05181. Заказ № 6402.

Доазол дехьара

ПНР ЯЙГАЧА ПРОМЫШЛЕННОСТА ТОЛАМ

ВАРШАВА, 14 август. (ТАСС). Тахан халкъа Польше болх беш я низ бола 600 гаргга хIамаш теген 150 совгIа текстильнин фабрикаш. Цу предприятеша арахецаш дола баракъаши кIадаши шерраьшера дукхагIа могадеш да дунен тIарча бIаь совгIа долча мехкашка. Цунна тешал ду эггара хьалха «Польше хьадаьд» яха марка тIалатта кIадаши баракъаши дехаш цу мехкашкара уха заказаш тIа-тIа дукхагIа хулаш хилaро. Польшерча хIамаш тегараша шера арахец 9 млн. гаргга мелача наькха костюмаш, 2 млн. совгIа тIагIолла дувхаду кхалнакха баракъаш, 6 млн. совгIа берий баракъаш.

Доазол дехьа иштта шерра довзаш да ленах даь гата-кIадаш, даьреш, кIадаш.

Польски швейникийи текстильщикийи говзал лакха хилара тешал деш я иштта польски правительстваен ВIашагIкхийттача Къамий Организаценен юкъе яьча соглашенегIа дунен тайп - тайпарча мехкашкарча специалисташта - текстильщикашта лаьрхIа текстильни промышленноста Лодзински институте вIашагIъехка дунен халкъашта юкъера лакхера курсаш а. Алхха укх тIехьарча пхе шера цу курсашка кийчбаьб Европа, Азе, Африка, Латински Америка 27 мехкара текстильщикаш.

ЛОАЦЦА

ТОКИО, 15. «Хок билл» яха хи кIел гIолла лела американски атомни лодка Японе эггара йоккхагIчарех йолча США тIемаь-форпа база уллача Йокосука яхача порте дейвд тахан. Кхайкхаш кена «хьаьша» эгIазала протесташ а еш тIайнар Йокосуке бахача наха.

Японе демократически низаша хоадамболлаш дукьале ю США тIема кемаш мехка портака чуьхара, американски тIема техника японски заводашка ремонт яра а из Вьетнаме дIекхахьийтара а.

КОПЕНГАГЕН. 15 Малхбузен-германски торговле кема Iодоасcадe тигалаш Орхус яхача порте чу докераша, из кема англиски порташка мух няйа даха дезаш долга ма хайнгге а. Цу тайпара цар хьадьеххар забастовка еш болча английски докеришара шоай солидарность.

ПАРИЖ, 15 французски кхалнакха Союзе хоадамболлаш протест кхайкхайй американски авиаце Вьетнама Демократически Республика маьршача городаштех пах бахача пункташтех, дамбашта а суьташта а аккхагIча тайпара бомбаш чуеттара дукьала. Союзо французски правительствагара хьадийхар Вьетнамера американски авиаце зуламе гIулакхаш соцадар, дукха США-на хьалхашка дехарш еле.

США КОММУНИСТАША ДIАДЕХ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС) Йоржамашта хьалхара парте платформа дIайовлийтара коммунисташа мехка президенталла харжа оттаваьча кандидата Гес Холла радио чуй телевиденеи гIолла къамаьл де торо лууга хьадехаш йоккхийча радиои телевизионни компанешка гуччахьара письмо дахьийтад США Коммунистически парте.

Письмо тIа йоах, укх шера август бетта радио телевизионни компанеша демократически партегара президенталла харжа оттаваьча кандидата Джордж Макговерна торо еннай шийна хетар хьаккхайкаде. «Федеральни закон — йоах письмо тIа, — цхьаккха юкъера ца йоаккхаш берригача кандидаташта цхьатарра бокъонаш Iалашъю радио чуи телевидени гIолла мах боацаш къамаьлаш де».

«Радио чуи телевидени гIолла къамаьл деш, — йоах письмо тIа, — Гес Холлага йиш хургья президента Никсона Вьетнаме лелаяча политикана, мехка расизм хестаяра, монополей пайдаш бахьан долаш къахьегамхойн къе нахи бовхара дукьала альтернатива оттае».

ДIахо а акхагIча тайпара чуетташ латт бомбаш

ХАНОЙ, 15 август. (ТАСС). Къилбаседен Вьетнамера нах боабелгеи гIирсаш дохаделгеи дуташ яи американски воештина.

14 августа, хоам бу ВИА агентства, США авиаце 100-эза гаргга самолетни тIа а яхийта дов чудаьд Тханьхоа провинце центран пун пригородаштех. Низ болча фугасни бомбаша гувнаш даьл детсадех, фармацевтически цехах, маькх йоттача пекарнех, дукхача кхыча промышленни предприятеех. Цул совгIа, гаргаш делха бомбаш чуйоахка контейнераш чухдайсай Тханьхоа керттерча улицашта. Уж зуламера гIулакхаш бахьан долаш маьрша бахача нахах вийнеи човнаш яьи массехк бIаь саг ва, дукхагIча даькъе бокхий нах, кхалнах, бераш.

13 августа американски авиаце бомбаш чуйийтай Нгеан провинце-центра — город Виньхь, провинциальни центра — Нинь-Бинь, Къилбаседехьарча Вьетнама массехк провинцерча кхыча нах бахача пунктаьшта. Цу цхьан хана «В-52» стратегически бомбардировщикаша дов даьд Куангбинь яхача провинцерча дукхачй районашта, хIаьта американски флота кема тIарча артиллере доадаьл форда йистерча Нгеаьи Хатинь яхача провинцай юрташта. Маьрша бахарех бомбаь дукха нах ба, чIоагIа зе хаьд халкъа боахамеи культуран объекташта, нах чубаха дукхха цIенош дохадаь.

Цунца дувзаденна ДРВ кхыча мехкашцарча гIулакхий министерства заявлени яь США доал ду гIозараш чIоагIа бехке деш а ДРВ суверенитетан кхерамзлечен зе деш мел дола гIулакхаш сов чехка соцаделга американски правительствагара хьадехаш а.